

vestnik

Lefnik IX.

Celovec, petek, 17. april 1964

Štev. 16 (1142)

Za pravično rešitev južnotirolskega vprašanja

je posebna komisija izdelala obširno poročilo in konkretne predloge

Italijanska vlada je 1. septembra 1961 ustanovila posebno 19-člansko komisijo in ji poverila nalogo, da temeljito na licu mesta prouči vprašanje Južne Tirolske in izdela ustrezne predloge za pravično rešitev tega problema, ki že dolga leta obremenjuje odnose tako med večinskim italijanskim narodom ter nemško govorečo manjšino kakor tudi med Italijo in Avstrijo. V komisiji so bili zastopani predstavniki obeh narodnosti in tudi pri svojem delu je komisija upoštevala želje in zahteve prizadetega prebivalstva obeh jezikov.

Delo komisije je trajalo 31 mesecev in prejšnji teden je bilo končno odobreno zaključno poročilo, ki na 75 straneh podrobno obravnava vso obširno problematiko, hkrati pa vsebuje tudi konkretne predloge za rešitev posameznih vprašanj.

Uvodoma je v poročilu rečeno, da je delo komisije vedno navdihoval namen, da sodeluje pri tem, da se na Južnem Tirolskem vzpostavi zaupanje in da se pomirijo duhovi, za kar so glavni pogoji:

- bistvena enakost vseh jezikovnih skupin do drugih in vsakega državljan kot poedinca, naj pripada kateri koli skupini;
- popolna in dejanska udeležba vseh skupin pri krajevni avtonomni oblasti;
- določitev instrumentov in sredstev za gospodarski, kulturni in socialni razvoj jezikovnih skupin v duhu razumevanja in vzajemnega sodelovanja, in to vedno s skupnim smotrom, da se uveljavijo in dvignejo ideali in koristi vsake skupine v krajevni merili, v vsedravnem merilu in končno v širšem merilu, ki se ustvarja med vsemi evropskimi narodi.

To so seveda samo okvirne izjave, mnogo bolj važno v poročilu komisije je vse tisto, kar komisija predlaga vladi, naj ukrene v posameznih konkretnih primerih na posameznih področjih glede uporabe jezika manjšine, glede zaposlitve v javnih službah, kulturnega udejstvovanja, volitev, manjšinskega šolstva, dela, avtonomije ozemlja, kjer manjšina živi, in končno glede možnosti pritožb v primerih, ko se ukrepi ne izvajajo.

Ne da bi se spuščali v podrobnosti, navajamo tukaj le najbistvenejše predloge komisije. Predvsem vsebuje poročilo predlog, naj se glede uporabe nemškega jezika dokončno in jasno uredi to vprašanje in proglasi načelo o parifikaciji nemščine z italijanščino; pri tem gre komisija tako daleč, da predlaga, naj bi se skoraj v vseh primerih tudi notarski spisi lahko sestavljali samo v nemškem jeziku. Glede sprejemanja pripadnikov nemško govoreče narodnostne skupine v javne urade predlaga komisija, da mora biti zagotovljeno tako število mest, ki bo v skladu s številom prizadetega prebivalstva. Glede manjšinskega šolstva je v predlogu rečeno, naj bi upravno izvršno oblast izvajala boscenska pokrajina, in sicer tako, da država ne bi prej izdajala določb za izvajanje; v osnovnih šolah pa naj se pouk drugega jezika (v tem primeru italijanščine — op. ured.) začne šele v tretjem razredu.

Glede večje avtonomije (kakor znano, je to glavna zahteva Avstrije) boscenska pokrajina komisija predlaga, naj bi bila pokrajina pristojna ne samo glede vprašanj lokalne finance, javne varnosti v javnih lokalih in pri prireditvah ter v določeni meri

glede služnosti, temveč tudi glede ustanavljanja in ukinjanja ter imenovanja občin. Za zdravstveno osebje predlaga komisija obvezno dvojezičnost, medtem ko je glede sodstva zelo važen predlog, naj bi v sestavi državnega sveta bili vključeni tudi nemški sodniki med razpravami na drugi stopnji, ko gre za prizive državljanov nemške narodnosti; poročna sodišča naj bi bila sestavljena iz dveh tretjin nemških porotnikov, če so obloženci nemške narodnosti.

Prav tako važen pa je tudi predlog, naj

Napredek gospodarjenja pot k izboljševanju življenja

V Ljubljani je ob koncu prejšnjega tedna zasedal občni zbor republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, na katerem je o neposrednih nalogah sindikatov govoril predsednik Franc Popit. Pri tem je poudaril, da je treba izpolniti sistem delitve dohodka po delu, tako da bodo dohodki proizvajalca, delovne organizacije, komune in širše družbeno politične skupnosti odvisni od uspehov dela. Prav tako pa je treba izpolniti delitev dohodka znotraj delovne organizacije na osebne dohodke in sklade kakor tudi delitev dohodka v okviru družbe na osebno, splošno in investicijsko potrošnjo. Nadaljnje naloge sindikatov pa se nanašajo še na družbene odnose v delovni organizaciji in v družbeno-politični skupnosti, na osebni in družbeni standard, realni dohodek, racionalno gospodarjenje, povečanje produktivnosti, intenzivnejše izkoriščanje kapacitet, rentabilnejše investiranje, večjo poslovno delovnih organizacij, razširjeno reprodukcijo in integracijo, ne nazadnje pa tudi na prosvetna, kulturna in strokovno-izobraževalna vprašanja in podobno.

Britanci so se naveličali konservativcev

Po dolgem zavlačevanju je predsednik britanske vlade Home končno le bil prisiljen povedati, kdaj namerava razpisati nove parlamentarne volitve. Pred kratkim je sporočil, da bodo volitve letos jeseni, verjetno meseca oktobra. S tem, da je „zamudil“ možnost razpisa volitev že za letošnjo pomlad, je svoji stranki še enkrat izposloval zadnji odlog in ji dal priložnost, da se pripravi za odločilni spopad z laburisti.

Strahu britanskih konservativcev pred volitvami ni težko razumeti, če pogledamo rezultate krajevnih volitev, ki so bile v zadnjih mesecih izvedene širom po deželi. Pri vseh teh volitvah je zmaga laburistična stranka, katere si je osvojila celo vrsto občin, ki so doslej veljale za konservativne postojanke. Zadnji udarec pa so konservativcem zadale nedavne volitve v Londonu — imenujejo jih „največje krajevne volitve na svetu“ — kjer so laburisti dobili daleč nad polovico vseh glasov in imajo zdaj največjo občino sveta močno v svojih rokah.

Predsednik Home je torej povsem pravilno ocenil nevarnost, v kateri bi se znašla konservativna stranka, če bi volitve razpisal že za mesec junij, kot je bilo prvotno predvideno. Britanci so se očitno naveličali konservativcev, ki že trinajst let nepretrgoma vodijo vladno politiko. Posebna anketa je pokazala, da vodijo laburisti trenutno za 11,5 odstotka pred konservativci glede priljubljenosti pri volivcih po vsej državi.

se v posebnih primerih omogoči v deželni svet tudi posebno glasovanje po jezikovnih skupinah, če s kakšnim deželnim zakonom manjšina ne bi bila zadovoljna. Končno komisija še predlaga, naj se avtonomna dežela Trentino-Alto Adige odslej imenuje „Trentino-Südtirol“.

Kakšen duh je prevladoval pri delu komisije, izhaja iz izjave, ki jo je podal njen predsednik Rossi, ki je o dosedanji in o bodoči politiki napram manjšini poudaril:

- da je bila napaka, ker ni bilo nič storjenega za vključitev manjšine v javne službe;
- da je bila prav tako napaka hrabritev fašistične politike naseljevanja delavcev z Jugo (kar je bilo seveda storjeno v raznarodovalne namene);
- da je treba izvajati odkrito, konstantno in pošteno politiko do manjšine, izključiti sleherni poskus nasilnega absorbiranja ali ponarejanja, ker „ne preostaja nič drugega kot inteligentna, trdna in dobrohotna politika pomiritve“.

Med razpravo na občnem zboru je bila zlasti poudarjena potreba po dvigovanju življenjske ravni ljudi, ki je hkrati pogoj za hitrejšo rast proizvodnje. O teh problemih sta govorila tudi predsednik centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanovič in sekretar CK ZKS Miha Marinko, ki sta navedla določene spremembe v gospodarski politiki Jugoslavije, ki naj bi prispevale k pospešeni rasti gospodarstva in občutnemu izboljševanju življenjskega standarda delovnih ljudi. Če bomo uveljavili te spremembe — je ob koncu svojega referata poudaril predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije — potem se ni treba bati, da bo rast gospodarstva zavrtla. »Nasprotno, vsestransko bomo razvili proizvodne sile, odprli proces delovnega vključevanja v mednarodno delitev dela, omogočili bomo hitrejšo naraščanje proizvodnje, produktivnosti in življenjske ravni — to pa je namen, ki ga ravno hočemo doseči in ki nam bo omogočil, da bomo tudi v prihodnje dosegli čedalje boljše rezultate.«

To je njihovo doslej največje vodstvo, zato so tudi z vsemi silami pritiskali na predsednika vlade, da bi čim prej razpisal nove volitve, pri katerih bi — vsaj po trenutnem razpoloženju med prebivalstvom — gotovo dosegli prepričljivo zmago.

S tem, da so bile volitve ponovno preložene, je ostalo vprašanje odprto. Konservativci upajo, da bodo do takrat utrdili svoj položaj, laburisti pa so ob močnejši, da bi železo kovali, dokler je vroče.

Boljši ameriško-sovjetski odnosi

Med obema državama je zavladovalo „poslovno vzdušje“

Predsednik sovjetske vlade Hruščov je med svojim nedavnim obiskom na Madžarskem imel tudi več govorov, v katerih se je dotaknil važnih mednarodnih problemov. Med drugim je izrazil pripravljenost Sovjetske zveze, da umakne svoje čete iz tujih držav, če tudi zahodne države, ki vzdržujejo vojaške sile na tujih ozemljih, prevzamejo ustrezne obveznosti.

Izjave predsednika Hruščova je mednarodna javnost sprejela z velikim zadoščanjem in tudi ameriški predsednik Johnson je v tej zvezi poudaril, da „se Hruščov prizadeva za ohranitev miru v svetu“. Kot dokaz je navedel, da je Sovjetska zveza v zadnjih mesecih bistveno zmanjšala svoje čete na Kubi.

Sploh so se odnosi med Ameriko in Sovjetsko zvezo v zadnjem času precej izboljšali. Po mnenju ameriškega predsednika je v odnosih med obema državama zavladovalo „poslovno vzdušje“, ki omogoča, da razčistijo nekatere probleme, na katerih sta obe strani neposredno zainteresirani. Predsednik sovjetske vlade Hruščov pa se je te dni ponovno izrekel za splošno izboljšanje stikov med vzhodnimi in zahodnimi državami.

„Poslovno vzdušje“ se je očitno razširilo tudi na razorožitveno konferenco v Ženevi, kjer sta imela ameriški delegat Fisher in njegov sovjetski kolega Carapkin več razgovorov, po katerih so v krogu opazovalcev izrazili upanje, da „bo verjetno kmalu odstranjena“ slepa ulica, v kateri se je ponovno znašla razorožitvena konferenca.

Nevarne senzacije

Kakor blisk je šla v ponedeljek zvečer okoli sveta vest o smrti predsednika sovjetske vlade Hruščova, ki jo je razširila zahodnonemška tiskovna agencija DPA. V političnih krogih je povzročila veliko razburjenje in izzvala živahno diplomatsko dejavnost. Kratko nato pa se je izkazalo, da »senzacionalna« vest ni bila resnična; mednarodna javnost se je spet oddahnila.

Ves svet se zdaj sprašuje, kako je moglo priti do neresnične vesti, ki jo je zahodnonemška agencija razširila kot posebno »senzacijo«. V Nemčiji se skušajo izgovarjati na »nesporazum« in »pomoto« ter bi krivdo radi zvalili na nekega japonskega novinarja v Moskvi. Toda izgovori so preveč prozorni, da bi jim kdo mogel verjeti. Vedno bolj prevladuje mnenje, da so v ozadiju ljudje, ki so imeli čisto določene namene. Ni namreč slučaj, da je vest prišla prav iz Zahodne Nemčije, katere politiko je Sovjetska zveza šele pred enim mesecem ožigosala za pustolovski in agresivno, ki predstavlja največjo nevarnost za mir v svetu. Politiko, ki jo zastopa in uveljavlja sovjetski premier Hruščov, pa ves svet — vključno Amerike — priznava in ceni kot politiko miru. Morda se prav v tem skriva odgovor na vprašanje, zakaj bi gotovi krogi želeli smrt Hruščova. Toda take želje in take »senzacije« so lahko zelo nevarne.

Nikita Hruščov pa kljub »smrti« prav danes obhaja svojo 70-letnico in je deležen najboljših želja iz vsega sveta.

Spet potres v Jugoslaviji

Odkar je lani potres katastrofalno prizadel makedonsko prestolnico Skopje, se v razmeroma kratkih presledkih vrstijo vesti o podobnih nesrečah iz raznih krajev sveta. Zemlja se očitno sploh ne more umiriti: enkrat je tu potres, potem je drugod poplava, ali pa strašen orkan zravnja z zemljo kar cele vasi, kakor se je pred nedavnim zgodilo v Pakistanu, kjer je po zadnjih vestih zgubilo življenje skoraj tisoč ljudi.

V ponedeljek zjutraj je močan potres spet prizadel nekatere kraje v Jugoslaviji. Njegovo središče je bilo v okolici Slavonskega Broda, kjer je bilo porušeni večje število hiš, pa tudi v drugih krajih Slavonije je potres povzročil precejšnjo škodo. Smrtnih žrtev so doslej zabeležili samo tri, toda ranjenih je bilo mnogo več oseb.

Potresne sunke so čutili tudi v mnogih krajih Jugoslavije, seizmološke postaje pa so jih zabeležile tudi v Bukarešti, Budimpešti, Moskvi in na Dunaju. Po ugotovitvah strokovnjakov je potres v Slavoniji dosegel v svojem središču osmo stopnjo, medtem ko mu v Zagrebu in drugih centrih pripisujejo okoli štirih stopnje.

Mednarodni ukrepi proti rasistični politiki v Južni Afriki

V Londonu zaseda te dni mednarodna konferenca, na kateri predstavniki številnih držav iz vseh delov sveta razpravljajo o sankcijah proti Južni Afriki oziroma njeni rasistični politiki. V prvi vrsti gre za sankcije gospodarskega značaja.

Tajnik Organizacije afriške enotnosti je poslal konferenci sporočilo, da ta organizacija brezpogojno podpira gospodarske sankcije proti Južni Afriki. Hkrati je predstavnik te organizacije predlagal uvedbo gospodarskih, diplomatskih, političnih in vojaških ukrepov, s katerimi bi južnoafriški režim prisilili, da bi prenehal s politiko apartheida. Proti voditeljem Južne Afrike je treba mobilizirati vso svetovno javnost, kajti politika rasizma zasluži najstrožjo obsodbo.

Podržavljena industrija pereč avstrijski problem

Odkar so leta 1959 socialisti v vladi spet prevzeli vodstvo podržavljene industrije, je le-ta vedno spet predmet kritike in napadov privatnega industrijskega in finančnega kapitala, ki konec koncev odločajo v ljudski stranki. To zadržanje bomo takoj lažje razumeli, čim bomo upoštevali, da je bila podržavljena industrija med letom 1956 in letom 1959 v vladi pod vodstvom umrlega kanclerja Raab kot predsednika ljudske stranke in da so podržavljene banke v Avstriji, to so Creditanstalt-Bankverein, Österreichische Länderbank in Österreichisches Kreditinstitut, ves čas pod vodstvom finančnega ministra, ki že več kot 10 let pripada ljudski stranki.

Leta 1956 je ljudska stranka spravila na plan krilatico o »ljudskih akcijah«, s katero je hotela postopoma reprivatizirati podržavljeno industrijo in jo spraviti pod vpliv avstrijskih kapitalnih družb in inozemskega kapitala, ki si je prav v teh letih posebno vidno začel utirati pot v avstrijsko gospodarstvo.

Izid volitev v državni zbor leta 1959 je ljudski stranki njeno hotenje prekrizal. Iz teh volitev so izšli socialisti kot številčno najmočnejša politična skupina in je le volilna geometrija ljudski stranki omogočila, da je z enim poslancem več, kot so jih dobili socialisti, lahko postavila predsednika vlade. Po teh volitvah so socialisti spet prevzeli vodstvo podržavljene industrije. Dr. Pittermann je kot vicekancler postal istočasno minister za podržavljeno industrijo.

Ko je po volitvah v državni zbor jeseni 1962 ljudska stranka dobila 5 poslanskih mest več kot socialisti, je postala podržavljena industrija spet najbolj vroče železo vladnih pogajanj. Iz teh pogajanj je 11. marca 1963 izšel sklep koalicijskega odbora o reorganizaciji podržavljene industrije. Socialistična in ljudska stranka sta se obvezali, da bosta sestavili skupni pododbor z nalogo, da do 30. junija 1964 izdela sporazumen načrt o reorganizaciji podržavljene industrije in ga predloži vladi in parlamentu v nadaljnje sklepanje. Ta odbor je pod predsedstvom vicekanclerja Pittermanna prišel 25. novembra 1963 s svojim delom. Po besedilu vladnega sporazuma bi moral razpravljati o politični nevtralizaciji in o splošni gospodarski politiki podržavljene industrije, o njenih finančnih upravljanjih, o emisiji delnic in o njeni strukturi sploh.

Preden si bomo ogledali dosedanje delo tega odbora, bo prav, če si položaj in pomen avstrijske podržavljene industrije ter njen vpliv v avstrijskem gospodarstvu nekoliko približe ogledamo.

V Avstriji so bila gotova podjetja podržavljena s posebnimi zakonoma iz leta 1946 in leta 1947. S tema zakonoma so bili podržavljene rudniki, ključna industrija in družbe elektrogospodarstva ter uvodoma omenjene tri banke. Podržavljenih je bilo 36 delniških družb, 10 družb z omejenim jamstvom z 2 podrejenimi podjetji, 10 podjetij inozemskih družb in 9 personalnih družb. Med podržavljenimi podjetji so zlasti pomembne Združene avstrijske železarne in jeklarne (VÖEST), Alpine Montan, Združene kovinarne Ranshofen-Berndorf, Avstrijske tovarne dušika, Avstrijska uprava mineralnih olj, Donavska parna plovba in Avstrijska družba elektrogospodarstva s 5 družbami elektrarn.

Avstrijska podržavljena podjetja so 1. julija 1961 — na kar se opirajo tudi vsi nadaljnji podatki — po delniškem kapitalu predstavljala vrednost 16,5 milijarde šilingov. Delež republike, zveznih dežel in občin je na tej vrednosti znašal 14,1 milijarde šilingov. Temu nasproti je stalo 1. julija 1961 492 delniških družb z 21,7 milijardami šilingov in 377 družb z omejenim jamstvom z 2,9 milijarde šilingov osnovnega kapitala. Na vseh kapitalnih družbah je bila republika Avstrija s svojimi zveznimi deželami in občinami udeležena s 53,5 %, avstrijske banke z 9,8 %, privatni kapital s 15,6 %, inozemski kapital pa z 19,3 %.

Medtem ko vpliv inozemskega kapitala v Avstriji po podržavljenju dela avstrijske industrije stalno raste, vpliv države nazaduje. Tako je bila leta 1953 na kapitalnih družbah udeležena še z 69,4 % in je delež inozemskega kapitala znašal 9,8 %, toda do leta 1959 je delež države padel na 60,2 %, delež inozemskega kapitala pa je narasel na 13,3 %, do leta 1961 pa — kakor rečeno — na 19,3 odstotka ali na 4,2 milijarde šilingov. Od inozemstva imajo v Avstriji največ kapitala naloženega Združene države Amerike, države Evropske gospodarske skupnosti, Velika Britanija ter družbe, ki obvladajo gospodarstvo Švice in Liechtensteina. Vrivanje njihovega kapitala v avstrijsko gospodarstvo traja še naprej.

V avstrijski industriji je inozemski kapital najmočnejše zastopan v industriji papirja, ki jo ima skupno z avstrijskim privatnim kapitalom docela v rokah. Močno je inozemski kapital zastopan tudi v industriji nafte, v elektroindustriji ter tekstilni industriji in industriji gradbenega materiala. Njegov delež v teh industrijah se je že 1. julija 1961 vrtel

Veliki načrti rudnika v Mežici

V rudniku svinca v Mežici so sicer že v zadnjih desetih letih investirali visoke vsote za modernizacijo naprav (za gospodarske investicije 4 milijarde in 800 milijonov, za investicije družbenega standarda pa 500 milijonov dinarjev), vendar je zastarela oprema v rudniku in v predelovalnih obratih še vedno velika ovira za povečanje obsega proizvodnje. Zato je vodstvo rudnika izdelalo sedemletni načrt modernizacije, ki predvideva znatno povečanje proizvodnje in boljše izkoriščanje obstoječih kapacitet.

Po tem načrtu bodo v zvezi z napravo za čiščenje žvepljenih plinov uredili kemični obrat za pridobivanje žveplene kisline in cinkovega sulfata. Nova rafinerija z ustreznimi napravami bo lahko predelovala koncentrate, ki so drugačni od domačih. V njej bodo lahko izločali svinco, bizmut, srebro, antimon, baker, kositer in te kovine pridelovali. Predvidevajo, da bodo uredili predelavo vulfenita v kalcijev molibat, ter naprave za izločanje cinka in kadmija.

Za uresničitev tega proizvodnega programa bodo potrebovali za raziskovalna dela blizu 4 milijarde dinarjev, dobrih 8 milijard dinarjev pa za gradnjo nekaterih večjih objektov, tako novega vpadnika v rudniku, nove flotacije, rafinerije, tovarne žveplene kisline, naprave za luženje in končno še nove podzemeljske elektrarne. Sedanje lastne elektrarne oskrbujejo podjetje namreč le s približno 40 % potrebne količine električne energije, po izgradnji nove elektrarne pa bi se potrebe podjetja po tuji električni energiji zmanjšale na eno petino.

Mežiški rudnik, ki je svojo proizvodnjo rafiniranega svinca že zdaj povečal za kakih 40 odstotkov v primerjavi z obdobjem pred letom 1952, bo po uresničitvi sedanjega sedemletnega programa nedvomno dosegel še mnogo večje uspehe: proizvodnjo bo še dalje povečal, hkrati pa bo tudi boljše izkoriščal lastne izdelke.

Mednarodna vrtnarska razstava na Dunaju:

Rastlinstvo sveta na 100 ha razstavišča

Včeraj so na Dunaju odprli razstavo, kakršne Avstrija in sploh Evropa še ni doživela. Odprli so razstavo rastlinstva sveta, Dunajsko mednarodno vrtnarsko razstavo, ki bo ostala odprta do 11. oktobra tega leta. Za razstavišče so izbrali okoli 100 ha veliko puščo ob Donavi v severozahodnem delu Dunaja, ki so jo v ta namen kultivirali in spremenili v obsežen park z vsemi pritlikinami, kar bo ostal tudi potem, ko bo razstava že pri kraju.

Za mednarodno vrtnarsko razstavo v Hamburgu, ki je bila lani, je dunajska razstava druga svetovna prireditev vrtnarstva. Pri njej sodeluje 42 držav, deloma s posebnimi razstavami v »Vrtu narodov«, deloma pa so države zastopane po sodelujoči mednarodni federaciji arhitektov in po mednarodni zvezi poklicnih vrtnarjev.

Ko so razstavišče Dunajske mednarodne vrtnarske razstave (WIG) kultivirali, so morali po njem zgraditi 25 km cest, poleg njih pa še mnogo daljše vodovodne in električne napeljave in odtočne kanale. Za razstavo so posejali in posadili okoli 7.000.000 rastlin, med njimi 1,5 milijona cvetličnih čebulic, 200.000 vrtnic in 700.000 najrazličnejših iglavcev in listavcev. Posebna atrakcija razstave pa je nedvomno 41 m visoka stolpna silnica oz. stolpni rastlinjak, v katerem je posajenih 35 tisoč pelargonij najrazličnejših sort. V tem rastlinjaku »romajo« rastline takorekoč na tekočem traku v klimatsko okolje, ki odgovarja razvoju njihove vegetacije od semena do rastlin z dozorelim sadežem. Za tropične in subtropične rastline pa je postavljen obsežen rastlinjak, ki meri 13.000 m² površine.

S prvo mednarodno vrtnarsko razstavo pa je dobil Dunaj tudi svoje drugo znamenje, ki odgovarja modernemu tehnično razvitemu času. Doslej je bila znamenje Dunaja stoletja stara stolnica sv. Štefana, odslej pa jo bo prekalal na razstavišču 260 m visok betonski stolp, ki ima v 150 m višine obsežno vrtečo se razgledišče po Dunaju, nad njim pa v 160 in v 170 m višine 2 restavraciji, ki se tudi vrtita okoli osi stolpa in v katerih je prostora za več sto ljudi. Restavracije so dostopne z dvigali, ki potrebujejo od tal do restavracij 23 sekund. Med drugimi objekti je posebej omembe vredno še gledališče na prostem ob manjšem umetnem jezeru, ki ima 4000 sedežev.

V Ženevi se je začel drugi del konference OZN o trgovini in razvoju

Z besedami »Na svidenje, gospodje ministri, ob koncu maja!« je predsednik svetovne konference OZN o trgovini in razvoju Kajsuni zaključil prejšnji teden splošno razpravo in s tem uvodni del konference, katera nadaljuje svoje delo zdaj v petih odborih. S tem pa je tudi izrazil, da je bil končan šele uvodni del konference, kajti pravo delo bo potekalo v odborih, čez nekaj tednov pa bo nastopil čas pomembnih odločitev, pri katerih bodo morali spet sodelovati tudi odgovorni politiki.

V splošni razpravi, ki je trajala enajst dni, je govorilo več kot sto predstavnikov posameznih držav ter večje število zastopnikov mednarodnih ustanov in organizacij, ki se konference udeležujejo kot opazovalci. Izračunali so, da je bilo med splošno razpravo izgovorjenih okoli 500.000 besed, o katerih so udeleženci in opazovalci konference mnenja, da te besede niso bile zaman. Opozorile so na dejstvo, da je današnji svet razdeljen na tri neenake dele: tretjina prebivalstva našega planeta živi dobro, udobno in človeka vredno življenje; druga tretjina je dosegla raven, na kateri postaja življenje smiselno; zadnja tretjina, to je okrog milijarda ljudi, pa živi v bedi in pomanjkanju, skratka človeka nevredno življenje.

Ob tem spoznanju imajo odbori, ki zasедajo zdaj v Ženevi, odgovorno delo, še večja pa bo odgovornost vodilnih politikov, ki bodo v tretjem delu konference morali napraviti ustrezne sklepe, od katerih bo odvisna bodočnost človeštva.

POŠIROKEM SVETU

PARIZ. — Po vrnitvi predsednika francoske vlade Pompidouja z obiska na Japonskem v pariskih krogih živahno komentirajo namene in uspehe tega obiska. Prevladuje mnenje, da je francoski premier uspel pojasniti japonskim politikom francosko stališče do raznih vprašanj in da je njegov obisk koristil ciljem francoske politike na azijskem Daljnem vzhodu. Kar se tiče Indokine, poudarjajo v Parizu, da je predsednik Pompidou pojasnil Japoncem, da francoski predlog za navtralizacijo izvira iz ocene realnega vojaškega položaja v tem delu Azije in da se ne nanaša samo na južni Vietnam, marveč na vse države bivše francoske Indokine. Po mnenju francoskih politikov pa sporazuma o nevtralizaciji Indokine ne bi smeli doseči brez soglasnosti Kitajske in Amerike.

MILANO. — V navzočnosti predsednika Italijanske republike Segnija je bil v nedeljo slovesno odprt 42. mednarodni velesejem v Milanu, ki velja za največje italijansko gospodarsko prireditev. Na sejm razstavlja v več kot 70 paviljonih okoli 14.000 podjetij in organizacij iz Italije ter 82 tujih držav. Posebna privlačnost sejma so ogromni gradbeni stroji in posebni razstavniki objekti italijanskih industrijskih koncernov.

LONDON. — Trenutno se nahaja v Veliki Britaniji sovjetska trgovinska delegacija, ki jo vodi minister za zunanjo trgovino Nikolaj Patolicev. Hkrati je to uradni obisk sovjetskega ministra, ki z britanskimi predstavniki razgovarja o obnovitvi sedanega britansko-sovjetskega trgovinskega sporazuma.

PEKING. — Ameriško vojno letalo je pred dnevi spet preletelo kitajski zračni prostor, zaradi česar je predstavnik kitajskega ministrstva za zunanje zadeve objavil poseben protest. To je bilo že 285. resno opozorilo Kitajske na račun Amerike.

RANGUN. — Rangunski tisk je objavil sporočilo o podržavljenju vseh izvoznih podjetij v Burmi. V sporočilu burmanskega ministra za informacije je rečeno, da je vlada prevzela vsa izvozna podjetja, ki so bila v rokah privatnega kapitala.

KAIRO. — V Kairu se prejšnji teden podpisal sporazum o kulturnem sodelovanju med Združenimi arabskimi republikami in LR Kitajski. Sporazum se nanaša na tekoče in prihodnje leto.

BEOGRAD. — Tradicionalni »Izseljenski teden«, ki ga prirejajo v Jugoslaviji vsako leto v drugi republik, bo letos v Srbiji, in sicer v času od 1. do 7. julija. Po programu bo 2. julija v Beogradu v čast izseljencev svečana akademija, nato pa bodo izseljenci napravili izlet na Fruško goro in na Petrovaradinsko trdnjavo. Odpeljali pa se bodo tudi v Skopje, da bodo videli, kako napreduje obnova tega po lankoletnem potresu porušenega mesta. Ker bo letošnji »Izseljenski teden« jubilejni deseta prireditev, pričakujejo, da bo letos obiskalo Jugoslavijo še precej več izseljencev kot lani; že po dosedanjih prijavah bo prišlo v stara domovino 28 večjih izseljenskih skupin in veliko število posameznikov.

RIO DE JANEIRO. — Novi režim v Braziliji, ki je sirmogavljen prejšnjega predsednika Goulara »legaliziral« s tem, da je za novega predsednika postavil šefa generalnega štaba generala Brandica, dosledno izvaja politiko močne roke. Neuporne se vrstijo aretacije in iz vsega javnega življenja odstranjujejo ljudi, ki se zdijo novim oblastnikom preveč demokratični. Pod krinko »dekomunizacije« izvajajo široko zasnovano »akcijo čiščenja«.

LONDON. — Britanska vlada se zavzema za sklicanje konference premierov držav Commonwealtha, ki naj bi razčistila razna vprašanja v zvezi z britansko skupnostjo narodov. Ta skupnost je v zadnjem času postala že precej iluzorna in jo je bivši minister Powel imenoval »veliko farso«. Mnoge afriško-azijske države, bivše britanske kolonije, so po dosegli neodvisnosti le še formalno članice Commonwealtha in povzročajo Londonu velike skrbi, ker zahtevajo neodvisnost tudi za vsa preostala ozemlja pod britanskim gospodvom. Predsednik britanske vlade Home se zaradi diskusij okrog problemov o »vlogi Commonwealtha v sodobnem svetu« zavzema za to, da bi bila imenovana konferenca že letos julija.

RIM. — Italijanska vlada je predlagala parlamentu ratifikacijo moskovskega sporazuma o delni prepovedi jedrskih poskusov. V predlogu vlade, ki ga je dal zunanji minister Saragat, je navedeno, da je ta sporazum podpisala že večina drugih držav.

BERLIN. — V vzhodnem Berlinu se zavzemajo za to, da bi Vzhodna Nemčija izmenjala z zahodnoevropskimi državami stalne trgovinske misije. Trgovinski odnosi med Vzhodno Nemčijo in temi državami se namreč v zadnjem času čedalje bolj krepijo in ima Vzhodna Nemčija danes trgovinske slike že z vsemi zahodnoevropskimi državami.

HAVANA. — Kubanska vlada je sklenila, da si bo letos ponovno prizadevala zaustaviti inflacijo. Iz obkora bo vzela okrog 70 milijonov pesov, razen tega pa si bo prizadevala povečati proizvodnjo potrošnega blaga. Čeprav je že leta 1961 pri zametanju denarja vzela iz obkora kakih 500 milijonov pesov, ji s tem ni bilo mogoče preprečiti neskladnosti med količino denarja v obtoku in vrednostjo skupne proizvodnje. Zato hoče nadaljevati akcijo za izboljšanje gospodarstva in za finančno ter ekonomsko stabilizacijo.

INNSBRUCK. — Organizacijski odbor IX. zimskih olimpijskih iger v Innsbrucku je pripravil obračun, iz katerega je razvidno, da znašajo dohodki iz prodaje vstopnic za predolimpijske preizkušnje in za ogled olimpijskih konkuren samih nad 33 milijonov šilingov, to je za 66 odstotkov več, kot so pričakovali.

BIJELO POLJE. — V sredo se je začela letošnja delovna akcija jugoslovanske mladine za zgraditev odseka jadranske magistrale od Kolazina do Bijelega polja. 12 mladinskih delovnih brigad prve izmene, v katerih je kakih 1400 fantov in deklet, je zasedlo šest mladinskih naselij vzdolž ceste.

Kidričeve nagrade priznanje za znanstveno delo

Tudi letos so v Ljubljani ob obletnici smrti Borisa Kidriča podelili skupini slovenskih znanstvenikov Kidričeve nagrade za izredno pomembne dosežke na področju znanosti in tehnike v minulem letu. Kidričevo nagrado s področja tehničnih in naravoslovnih ved je dobil dr. Peter Gosar, s področja naravoslovnih in medicinskih ved akademik prof. dr. Alija Košir, s področja družbenih ved pa dr. Dušan Kermavner (za delo »Začetki slovenske socialne demokracije v desetletju 1884—1894«).

Poleg tega so podelili tudi vrsto nagrad Sklada Borisa Kidriča. S področja tehniških in naravoslovnih ved so bili nagradi: skupina raziskovalcev laboratorija za mehaniko tal prof. dr. ing. Lujo Šuklje, doc. dr. ing. Ivan Sovinc in ing. Silvan Vidmar; nadalje dr. Rajko Pavlovac in prof. ing. Feliks Lobe. S področja naravoslovnih medicinskih ved sta nagrado prejela dr. Nada Pipan in dr. ing. Vilko Masten; s področja družbenih ved sta bila nagrajena Dušan Moravec (za delo »Vezi med slovensko in češko dramo«) in dr. Pavel Blaznik (za delo »Urbarni freisinske škofije«), medtem ko je nagrado za iznajdbe in izpopolnitve prejel ing. Ivan Fink.

med 20 in 33 %. Vpliv države na avstrijsko industrijo potom svoje udeležbe je znašal v tem času v rudarstvu 77,7 %, v industriji nafte 66,9 %, v kemični industriji 38,8 %, v industriji živil in nasladi 35,6 %, v elektroindustriji 31,7 %, v kovinski industriji in industriji strojev 13,8 % in v industriji gradbenega materiala 5,9 %. Na ostalih industrijah republika ter njene zvezne dežele in občine niso udeležene. Skupno z domačimi kapitalnimi družbami je bil 1. julija 1961 inozemski kapital na avstrijski industriji udeležen z 51,2 %, na bankah pa s 67,9 %. Najslabša je bila njegova udeležba na avstrijskem elektrogospodarstvu, na katerem je bil udeležen le z 11 %.

(Dalje prihodnjič)

Prvi dnevnik že leta 1650

Najstarejši dnevnik je izhajal že leta 1650. S to novico so znanstveniki bremenskega inštituta za raziskovanje tiska povzročili majhno senzacijo v mednarodnih strokovnih krogih. Do tega odkritja so prišli na podlagi intenzivnega proučevanja mikrofilmov, posnetih v zbirki časopisov v stockholmski kraljevski knjižnici. Ugotovili so, da dnevni list »Neueinlaufende Nachricht von Kriegs- und Welt-Händeln« (Pravkar prispele novice o vojnih in svetovnih dogodkih), ki ga je leta 1660 izdal v Leipzigu knjigar in tiskar Thimotheus Ritzsch, ni najstarejši časnik na svetu, kot so mislili doslej, ker je že leta 1650 vsak dan izhajal časopis »Einkommende Zeitung« (Prispeli časopis), ki ga strokovnjaki doslej sploh niso poznali.

Ko so pred leti ustanovili Inštitut za proučevanje tiska v prostorih bremenske mestne knjižnice, so imeli znanstveniki pred sabo ogromen kup dela v pravem pomenu besede. Njihova naloga je bila raziskati in urediti vse časopise v nemščini, da bi jih tako pripravili za poznejše znanstvene namene. V bremenski mestni knjižnici so bili idealni pogoji za opravljanje tega dela, ker imajo v njej poleg popolnega kataloga nemškega tiska z 51.000 imeni časopisov in oznak na 350.000 kartotečnih listih še arhiv z mikrofilmi, ki nudijo s svojimi 500.000 posnetki in 25.000 povečavami dragocen material za raziskovanje. Vse to je urejeno po časovnem zaporedju in danes tudi zanimiv pogled na začetni stadij časnikarstva od 16. in 17. stoletja do začetka 18. stoletja.

Kot posebno dragocenost hranijo tam cel letnik mesečnika, ki je izhajal leta 1597 v Rorschachu ob Bodenskem jezeru, in prvi tednik iz leta 1609. Današnji bralec lahko zaženo ugotovi, da niso opisani samo veliki dogodki iz politike in znanosti, temveč so našle pot do nemških redakcij tudi drobnejše novice iz zelo oddaljenih krajev. Obveščevalna mreža tedanjih novinarjev je tudi brez brežične telegrafije segala od Stockholma do Kaira, v posameznih pomembnih primerih pa so bili v stiku tudi z neevropskimi državami.

Mikrofilmom iz švedske se morajo strokovnjaki v bremenskem inštitutu zahvaliti, da so odkrili doslej neznan časopis »Einkommende Zeitung«. Sicer so našli samo številke iz četrtega od julija do septembra 1650, toda glede na to, da je v tem času izšlo 83 številke, je utemeljena trditev, da gre za pravo dnevno publikacijo. Znano je, da je omenjeni knjigar Thimotheus Ritzsch že leta 1649, leto dni po tridesetletni vojni, prosil mestni svet v Leipzigu za prednost pri izdajanju časopisa. Tako je povsem sprejemljiva domneva, ki je nastala po natančnih raziskavah, češ da je Ritzsch izdal tudi ta prvi dnevnik. To mnenje bo seveda še naprej ostalo hipotetično, ker noben ohranjen izvod ne daje točnega obvestila o mestu, kjer so časopis tiskali, ter o izdajatelju.

KULTURNE DROBTINE

● V Jugoslaviji so začeli predvajati dokumentarni film »Skopje 63«, v katerem je znani režiser Bulajić zalel tragedijo lanskega potresa v Skopju. S tem filmom se bo Jugoslavija predstavila tudi na mednarodnem filmskem festivalu, ki bo meseca maja v Cannesu.

● Bolgarija je napovedala boj nepismenosti tudi med turki manjšino, ki živi v njenih mejah. V okviru široko zasnovane akcije so začeli izdajati poseben list, ki naj bi pripomogel, da bi se analfabeti naučili brati in pisati. Poleg tega pa je začelo delovati troje gledališč, ki so vzbudila med bolgarskimi Turki veliko zanimanje.

Koroška ljudska univerza beleži lepe uspehe pri izobraževanju ljudstva

Čeprav je dobila ljudska univerza na Koroškem svojo današnjo organizirano obliko šele leta 1955, se je v zadnjih letih uspešno vključila v izobraževanje širokih plasti ljudstva. Svojo dejavnost, ki je bila prvotno omejena le na nekaj koroških mest, je razširila tudi na številne večje kraje širom dežele in posreduje danes svoj pester program strokovne in splošne izobrazbe tako mestnemu kakor tudi podeželskemu prebivalstvu.

V zadnjih dveh letih (1962 in 1963) je štela koroška ljudska univerza že 33.627 rednih slušateljev; s tem se je njihovo število v primerjavi s leti 1960 in 1961 povečalo za 25,8 odstotka. Med rednimi obiskovalci ljudske univerze je bilo 17.205 žensk in 16.422 moških. V letu 1963, ko je ljudsko univerzo obiskovalo 17.927 slušateljev, je bila udeležba po poklicih naslednja: 11 odstotkov je bilo strokovnih in pomožnih delavcev, 31 odstotkov nameščencev in uradnikov, 4 odstotke samostojnih podjetnikov,

1 odstotek pripadnikov svobodnih poklicev, 12 odstotkov gospodinj, 9 odstotkov vajencev, 30 odstotkov šolarjev in dijakov, 2 odstotka pripadnikov vojske, poleg tega pa tudi nekaj upokojujencev in brezposelnih.

Da se za ljudsko univerzo najbolj zanima mladina, je zanimivo. To ne kaže le dejstvo, da je bilo lani med obiskovalci ljudske univerze 30 odstotkov šolarjev in dijakov, marveč dokazuje to zlasti starostni sestav slušateljev: 40 odstotkov jih je bilo starih od 14 do 18 let, 43 odstotkov od 19 do 30 let, 16 odstotkov od 31 do 50 let ter 1 odstotek od 51 do 65 let, medtem ko je nad 65 let starih obiskovalcev štela samo osem.

Koroška ljudska univerza pa opravlja koristno prosvetno delo tudi s svojimi izrednimi prireditvami, kot so predavanja kulturnih filmov, ekskurzije, poučni izleti in razstave. Takih prireditev je imela v zadnjih dveh letih kar 447, pri katerih so našli skupno 46.323 obiskovalcev.

„Povprečna starost sto let“

Edinstven ansambel narodnih pesmi in plesov

Da prednjači Sovjetska zveza pred vsemi drugimi državami sveta po številu svojih prebivalcev, ki so stari nad sto let, je že precej znano. Le malo pa je znano dejstvo, da deluje v tej državi kulturno-umetniški ansambel narodnih pesmi in plesov, kateri ima precej nevsakdanji rekord: povprečna starost njenih članov znaša namreč sto let!

Delo tega ansambla plesalcev, pevcev in godcev vestno spremljajo ne le strokovnjaki za narodopisje in zbiralci narodnega blaga, marveč tudi tako imenovani gerontologi, tisti znanstveniki, ki proučujejo skrivnost dolgega življenja. Tako za ene kot za druge je ansambel stoletnikov pravi zaklad, iz katerega črpajo bogate vire za zgodovino in znanost.

Dežela stoletnikov je v očeh mnogih ljudi Abhazija, samoupravna enota v Gruzinski republiki, ki si z vso pravico lasti svetovni rekord: šteje okoli 300.000 prebivalcev, med katerimi jih je nad dva tisoč takih, ki so se rodili še za časa krimske vojne (1853—56). V tej pokrajini so stoletniki že prej radi peli in plesali, vendar le posamič v svojih vaseh. Pred dobrimi desetimi leti pa so v Abhaziji ustanovili poseben ansambel stoletnikov, ki dosega danes lepe uspehe tudi na republiških nastopih amaterskih društev. Seveda ne le zato, ker je edini svoje vrste, marveč še posebno zaradi svojega programa, ki obsega 60 pesmi in 12 abhaskih plesov, kateri pričajo o izvorni ljudski ustvarjalnosti; njihov orkester pa igra na celo vrsto nacionalnih instrumentov, kot so apher (dve struni), ajum (podobna harfi, 14 strun), ahim, ačangur in drugi.

Spored ansambla stoletnikov je — kakor že rečeno — bogat vir za narodopisce, jezikoslovce in zgodovinarje. Zbornik »Ahaške pesmi«, ki je izšel v Moskvi, vsebuje 168

pesmi od narodnih in obrednih do zgodovinskih in delovnih. Po zaslugi dobrega spomina in daru abhaskih starcev so ponovno oživel stare ljudske napevi ter pravljice, bajke in druge zgodbe.

Pravi »mladenič« v krogu tega ansambla je nedvomno ustanovitelj in upravnik Ivan Kortua, ki je star le 50 let; delo v zboru stoletnikov pa ga je tako navdušilo, da je izjavil: Presenetljivo, ob teh ljudskih umetnikih, ki so videli vsaj enkrat toliko pomladi kot jaz, postajam iz leta v leto mlajši!

Teden slovenske dramatike

Prejšnji teden je bila v Celju prireditev posebne vrste: v okviru Tedna slovenske dramatike je tekom petih dni pet slovenskih gledaliških ansamblov uprizorilo pet sodobnih slovenskih dramskih del iz tekoče sezone. Slovensko gledališče iz Trsta se je predstavilo s Tavčarjevo igr »V Honololu«, Oder 57 iz Ljubljane je gostoval z Božičevimi »Kaznjenci«, ljubljansko Mesno gledališče je uprizorilo Javorškovo »Kriminalno zgodbo«, celjsko Slovensko ljudsko gledališče je izbralo Remčeve »Srečne zmaje«, Drama Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane pa je krog prireditev zaključila s Potrčevo dramo »Na hudi dan si zmerom sam«.

Teden slovenske dramatike je ilustrativno prikazal trenutno stanje v domači slovenski dramski tvornosti tako po vsebini del kakor tudi po njih odskih realizaciji. Celjska publika, za katero je bil teden slovenske dramatike bogat prispevek h kulturnemu življenju, je pokazala za posamezne predstave veliko zanimanje in je nastopajoče ansamble sprejela z navdušenim pozdravom. Poleg tega pa je bila to tudi prireditev širšega kulturnega pomena, ki je opravila trojno važno poslanstvo: nudila je prerez skozi domače slovensko ustvarjanje v obdobju ene gledališke sezone; pomenila je dopolnitev vsakoletnega festivala jugoslovanske dramske umetnosti pod naslovom Sterljino pozorje, kjer dramska umetnost posameznih narodov Jugoslavije seveda ne more priti polno do izraza; končno pa je predstavljala za Celje in njegovo kulturno dejavnost eno najpomembnejših kulturnih manifestacij v sezoni.

Kmetovanje v pogojih turizma

(Nadaljevanje)

Kakor splošno znano, je pot blaga od kmetijskega producenta do konzumenta vedno daljša. Na tej poti ne stoji le vrsta prekupčevalcev, marveč se tudi industrija v vedno večji meri bavi s predelavo kmetijskih pridelkov v konzerve in druge izdelke, ki jih je mogoče po najkrajši poti postaviti na mizo kot kosilo ali večerjo. Vsa ta vrsta prekupčevalcev in industrijskih podjetij pa zasluži za svoje delo več, kot pa je znesek, po katerem je dobil kmet svoje blago plačano. Turizem pa je to pot skrajšal na neposredno trgovanje med kmetom kot producentom in turistom kot konzumentom. Med njima ni več prekupčevalcev.

Kaj sledi iz tega? — Iz tega sledi, da moramo v naših pogojih, kjer se poleti zaradi turistov število prebivalstva, ki ga je treba prehraniti, močno povečati in ko se vedno večji del turistov prehranjuje po vaseh, tudi temu primerno specializirati našo kmetijsko proizvodnjo. Možnosti tovrstne specializacije je seveda več in tudi krajevno ne more biti omejena zgolj na kraje turizma, marveč mora biti razširjena tudi na njihovo okolico. Ta specializacija zajema tako pitanje mlade živine ter na

pitanje mesnatih in tudi špehnatih prašičev kot na predelavo zadnjih v kvalitetne kmečke klobase, salame, hamburški špeh, šunke itd., kar vse je za turiste v primerjavi z mesarskimi in industrijskimi mesnimi izdelki prava poslastica, pri kateri za ceno ne sprašuje več, čim smo jim dali blago pokusiti. Oni bodo kupili in plačali tudi ceno, ki jo za podobno blago zahteva mesar. Po tej poti smo v stanju spraviti v turističnih krajih neposredno v denar prašiče, ki smo jih jeseni in pozimi odpitali v klobase, salame, hamburški in drugi špeh ter sočne šunke. Šolanje naših kmečkih gospodinj v izdelavi teh specialitet je spričo teh možnosti zelo velikega pomena.

V odmaknjenih krajih je seveda stvar nekoliko drugačna. Toda tudi tam daje turizem lahko lepe zaslužke oz. dohodke, če se sosesčina odloči za pogodbeno pitanje mladih bikov in mesnatih prašičev za mesarje v turističnih centrih. Če jim bomo jamčili kvaliteto in zanesljivo dobavo skozi celo turistično sezono, bo vsak mesar rad podpisal pogodbo o pitanju in odkupu. Vsak mesar pa bo te bika in prašiče plačal bolj-

še, kakor jih plačuje v primerih, kjer mora včasih cel dan iskati od hleva do hleva živali, ki ugajajo okusu njegovih konzumentov oz. odjemalcev.

Pri nas že precej govorimo o kooperaciji v kmetijstvu ter o pogodbenem sodelovanju med kmeti in predelovalno industrijo oz. organizacijami konzumentov. Večkrat tudi slišimo, da so taki kooperaciji postavljene pri nas na pot težave, ki jih brez kritja rizika ne moremo premostiti. Vse to pa ni res, res je drugo: turizem sam nudi našim krajem najsolidnejše možnosti za kooperacijo, predpogoj je seveda zanesljiva časovno razdeljena in organizirana dobava ter prvovrstna kvaliteta.

Možnosti neposrednega vnovčenja naših pridelkov in možnosti kooperacije med našimi kmečkimi, predvsem pa malokmečkimi producenti in turističnimi podjetji pa je še mnogo več. Pomislimo na mleko, ki je poleg vode najbolj zdrava in najcenejša pijača in ki je še bolj zdrava, če ga pijemo v skisanem stanju. Za takim mlekom je po turističnih krajih iz leta v leto večje povpraševanje, cene pa boljše kot jih plačujejo mlekarne. Veliko je tudi povpraševanje po sveže zaklanih piščancih in po svežih jajcih, ki jih po trgovinah praktično ni, zlasti ne v poletnem

času, ko je pri nas povpraševanje za njimi največje. V tem času edino kmet lahko garantira, da so ponujena jajca res sveža in s tem kvalitete, ki jo turist zahteva.

Ob tem pa se je treba zavedati, da moramo dobiti jamstvo svežosti jajc tudi primerno plačano. Če konzument plača v trgovini za 10 jajc 10 šilingov, lahko mi od njega brez nadaljnega zahtevamo 11 šilingov. On bo s tem še vedno cenejše kupil, kot je kupil v trgovini, kjer je med 10 jajci najmanj eno pokvarjeno. Tam plača za 8 do 9 dobrih jajc 10 šilingov in ga pride eno jajce po 1,10 do 1,22 šilinga, nam pa bo pri 10 jajcih za 11 šilingov plačal enega tudi samo po 1,10 šilinga. Zapomnimo si, da o ceni odloča kvaliteta in povejmo turistu, da ni vedno dobro, kar poceni kupi. On bo to brž razumel.

Podobno stojijo stvari pri sadju, jagodičevju in zelenjavi. Tu naj opozorim samo na en pojav, ki je v Podjuni okoli Klopinskega jezera vedno bolj pogost. Ker okoliško kmetijstvo ni v stanju zadostiti potrebam po sadju in zelenjavi ob Klopinskem jezeru, vozijo na naš neposredni trg oddaljeni Štajerci čez Pako in skozi Labotsko dolino sadje in zelenjavo. Zakaj ne bi v organiziranem sodelovanju tudi naši mali kmetje v od-

KULTURNA IZMENJAVA

MED KOROŠKO
IN VIDEMSKO POKRAJINO

V okviru kulturne izmenjave med Koroško in Videmsko pokrajino je prejšnjo soboto gostoval v Vidmu kulturno-umetniški ansambel iz Celovca, in sicer združeni celovski pevski zbori ter deželni simfonični orkester. Pod vodstvom dirigenta Franza Gerstackerja so pred 800 navdušenimi poslušalci izvajali Haydnov oratorij »Letni časi«.

Prireditve so se udeležili visoki predstavniki Videmske pokrajine, med njimi predsednik pokrajinskega sveta prof. Burtulo, njegov namestnik prof. Ribezzi, podžupan prof. Bonetto in drugi zastopniki Videmske pokrajine in mesta Vidma. Kot predstavniki Koroške so bili navzoči deželni glavar Wedenig, celovski podžupan Novak in vodja kulturnega oddelka deželne vlade dvorni svetnik dr. Rudan. Prav tako pa sta se vabilu odzvala tudi vodja italijanskega konzulata v Celovcu dr. Andics in avstrijski generalni konzul v Trstu Hessenberger.

Predsednik pokrajinskega sveta prof. Burtulo in deželni glavar Wedenig sta ob tej priložnosti naglasila pomen kulturne izmenjave med obema sosednima pokrajinama. Poudarila sta, da ta kulturna izmenjava tudi v času napetih odnosov med Avstrijo in Italijo zaradi južnotirovskega vprašanja ni trpela, marveč je mimo vseh zapletljivih utrjevala že tradicionalno prijateljstvo med sosednima pokrajinama in pozitivno prispevala k mirnemu sožitju med narodi.

Koroška kot dežela na stikališču treh narodnosti forej uspešno izpolnjuje svojo nalogo in aktivno pomaga razvijati mednarodno prijateljstvo, ki je glavni pogoj za ohranitev miru v svetu.

M i h a K a p p
podpredsednik
Slovenske kmečke zveze

Častitljiv življenjski jubilej:

Odvetnik dr. Ferdo Miler
devetdesetletnik

Kdo bi mu, odvetniku dr. Ferdu Milerju, prisodil 90 let življenja? Ko ga je nekaj dni pred njegovim rojstnim dnevom — praznoval ga bo 21. t. m. — obiskal zastopnik našega lista in ga prosil za kratek intervju, je sedel pri svoji pisalni mizi med knjigami ter pisal in bral — brez ocal. »Ali se motim, gospod doktor, čujem, da boste 21. aprila praznovali 90-letnico svojega življenja in če je tako Vam čestitam, da ste to častljivo starost dočakali v tako vedrem razpoloženju.« »Hvalabog« je dejal in kakor je kazalo, je bil obiska vesel.

Menil je v svoji skromnosti, da bi o njegovem življenju in delu ne pisali veliko, ker, kakor je dejal, nikoli ni silil v ospredje, pač pa je vedno smatral za svojo nalogo človekoljubje, povezavo z ljudskimi potrebami in narodnim čustvom na Koroškem, ter dejansko voljo pomagati, kjer koli je bilo potrebno in mogoče. In tak je bil in je tudi danes.

Jubilant dr. Miler je bil pred devetdesetimi leti rojen v Borovljah kot sin puškarskega mojstra. Studiral je gimnazijo v Celovcu in potem promoviral na pravni fakulteti na Dunaju. Sodniško prakso je začel v Mariboru, kjer je našel tudi svojo življenjsko družico. Leta 1907 je odprl odvetniško pisarno v Celovcu ter bil nešteti strankam dejansko in z nasveti na razpolago — mnogim tudi brezplačno.

Dr. Miler je bil vedno odvetnik, zagovornik in zastopnik ne le svojih klientov pred sodnijo, temveč tudi pravic slovenskega ljudstva. To mu je nakopalo sovraštvo šovinističnega dela celovških intelektualcev, posebno v vrstah odvetnikov, kar je bilo kronano februarja leta 1919, ko so nestrpnosti demolirali njegovo pisarno in vse njegove knjige in akte zmetali skozi okno na cesto. Po tem razdejanju je nadaljeval odvetniško kariero v Mariboru, stalno pa si je obdržal avstrijsko državljanstvo, ker je bila njegova želja, da bi se čimprej spet vrnil med svoje ljudstvo na Koroško. Med nacistično vojno so dr. Milerja z mnogimi drugimi nacističnemu režimu nezadržanimi osebami pregnali v Srbijo.

Leta 1954 se je vrnil v Celovec. Po dolgih vztrajnih borbah za priznanje nikdar izgubljenega avstrijskega državljanstva in dovoljenja odvetniške zbornice za zopetno prakso advokature v Celovcu je v Bahnhofstraßi odprl svojo pisarno in nudil vsem, ki so se v pravnih zadevah obračali nanj, svojo pravno pomoč in svoje znanje.

Tak je dr. Miler kot advokat. Kot človek pa je ves naš. Vse iz študentskih let do danes je povezan s slovenskim ljudstvom vseh plasti. Nikdar ni bil zagovornik le v sodnih dvoranah, temveč na vseh področjih, kjer je šlo za narodnostne, gospodarske, kulturne in socialne pravice koroških Slovencev. V tem je tudi njegova velika odlika nesebičnega izpolnjevanja nalog koroškega slovenskega naprednega intelektualca. V nešteti krajih — že pred prvo vojno — je v temperamentnih govorih učil, bodril in dramil slovensko ljudstvo, govoril je kmetom, delavcem in študentom. Hkrati pa je bil vedno tudi graditelj mostu za prijateljsko sožitje med obema narodoma v naši domovini na podlagi medsebojnega spoštovanja in neokernjene enakopravnosti.

Kulturni dvig našega človeka mu je bil vedno pri srcu. Za ta ideal se je vedno postavil v besedi, publicistiki in literarnem stvarjanju. Njegovo plemenito dušo in čustvovanje izražajo tudi jubilarne pesnitve, ki odkrivajo lepoto bogate notranjosti našega človeka. Jubilarne pesmi, ki jih ima neobjavljenih v svoji shrambi še celo vrsto, se odlikujejo po duhovitem umu ter lepi ponazoritvi misli in čustev. Veliko je jubilarnt sodeloval tudi pri Slovenskem vestniku in prispeval med drugim mnoge koristne pravne razprave v poljudni obliki, ki so jih ljudje zelo radi in s pridom brali. Za njegove dragocene zasluge na področju naše prosvete ga je Slovenska prosvetna zveza odlikovala z Drabosnjakovim priznanjem.

Jubilantovo načelo je: Iz ljudstva za ljudstvo. Skratka, neprejeli so njegovo delo na pravnem, kulturno-prosvetnem in politično naprednem področju med slovenskim koroškim ljudstvom.

Le bežen in zgleden je ta opis osebnosti in dejavnosti našega devetdesetletnika. Če bi hoteli vse zajeti, vse kar je za skupno blaginjo doprinesel v dolgih koristnem delu posvečenih desetletjih, bi morali napisati debelo knjigo, sicer pa ga v tem svojstvu itak poznajo številni posebno starejši rojaki.

Spoštovanemu jubilarntu dr. Ferdu Milerju iskreno čestitamo in mu ob jubileju želimo vse najboljše!

Mlada igralska skupina nas je navdušila

Bilčovs. — Naši najmlajši prosvetlaši so nas predpreteklo nedeljo povabili na mladinsko kulturno prireditev, ki smo jo spremljali z največjim zadovoljstvom. Mala Rina Ogris je z naslednjimi pozdravnimi besedami začela prireditev: »Skupina naša mlada, srčno pozdravlja vas sedaj, vsem pa, ki iz daljnega ste kraja, pa še poseben pozdrav in nasmehljaj...« Na povabilo mladih je prišlo na igro »Rdeča kapica« razveseljivo veliko ljudi. Obširna Miklavževa dvorana je bila pretesna za vse.

Uvodoma je nastopilo po vrsti osem mladih deklet in fantov z zelo dobro podanimi deklamacijami ter jih je bilo poslušati zares lepo doživetje. Že pri tem se je videla spretna roka človeka, ki ima smisel in razumevanje za prepotrebno uvajanje naših najmlajših v narodno kulturno življenje.

Mladi igralski ansambel, 23 deklic in fantov v starosti od sedmega do šestnajstega leta, je z občudovanja vredno visoko stopnjo izvajal mladinsko igro »Rdeča kapica«. Vsi udeleženci so prišli do vsega prepričanja, da se v tem mladem naraščanju skrivajo lepi talenti, ki imajo vse pogoje, da se nadalje uspešno razvijajo v naši domači amaterski odrski umetnosti. Upriporilev je presegla vsa pričakovanja hvaležne publike, ki ni mogla štediti s prekipevajočim odobravanjem. Vsako posamezno dejanje je bilo, lahko bi rekli, igrice zase. Prvo dejanje se odigrava v domači hiši »Rdeče kapice«, drugo v zeleni hostli, kjer nastopajo tudi razni gozdni prebivalci, tretje pa na babičinem domu. Igra je nudila res veliko prijetnega razvedrila, da smo se za nekaj časa odmaknili iz tege vsakdanjosti in pozabili na skrbi in težave.

Vsi udeleženci so se razhajali zelo zadovoljni in niso mogli dovolj prebrati naše mlade igralce. Brez izjeme zaslužijo vsi polno priznanje za vso požrtvovalnost in ljubezen, ki so jo pokazali za pripravo takšne prireditve na številnih vajah, ki so bile potrebne. Lep uspeh naj bo mladim igralcem in igralkam v zadoščenju in odobravanju udeležencev majhna nagrada ter vzpodbuda za nadaljnjo prosvetno dejavnost.

Če bo naša doraščajoča mladina imela razumevanje in veselje do kulturnega dela ter se bo tudi rada učila in izobraževala, se bo tudi lažje znašla v toku današnjega časa in ostala zvesta svojemu rodu kakor tudi pozneje lažje obvladala gospodarske težkoče, ki zahtevajo od nas vedno več znanja.

Mladina, ti si naš ponos! Ne kloni, predurj in nas kmalu spet razveseli s tako lepo prireditvijo!

Libuče

Pri Marinu v Libučah je dobro urejena vaška gostilna, znana pod starim imenom pri Zelezniku. Dobra zamisel gostilničarja Šimeja in njegove pokojne žene Angele je bila, da so zgradili obširno dvorano, v kateri je mogoče napraviti tudi razne večje prireditve. Pogosto je v teh prostorih kakšen bal, pustna prireditev ali druge veselice ob raznih priložnostih. V tem prostoru je bila tudi primicijska slavnost novomašnika Skuka iz Senčnega kraja. Tudi za kulturne prireditve v sredi te po krvi in besedi slovenske vasi — žal ne vedno po spoznanju — da gostilničar svoje prostore radevolje na razpolago. Nekajkrat je nastopil v tej dvorani s svojimi uprizoritvami »oder mladje« ali kakšna druga skupina in vsakokrat je bila udeležba lepa.

Bekštanj

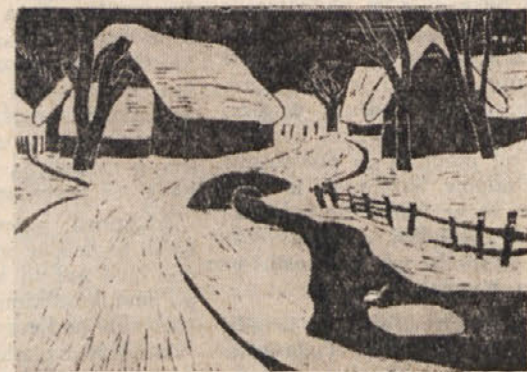
V eni zadnjih številčk našega lista smo na tej strani objavili dopis iz Bekštana s poročilom o volitvi župana. V tem poročilu je bilo med drugim tudi zapisano, da se izvoljeni zastopnik Delovne skupnosti kmetov in delavcev pri glasovanju ni ravnal po sklepu večine kandidatov te liste. Naknadno smo zvedeli, da je to poročilo temeljilo na netočnih informacijah, kar nam je zelo žal in zato resnici na ljubo popravljamo, da je imenovani zastopnik ravnal pri volitvi župana v smislu sklepa, do katerega je prišla pretežna večina kandidatov Delovne skupnosti kmetov in delavcev, namreč da je svoj glas oddal za socialističnega župana in ne za kandidata ÖVP.

Slikar Werner Berg — šestdesetletnik

Pri St. Vidu v Podjuni domuje na Rutarjevi domačiji slikar in kmet, prof. dr. Werner Berg. V soboto je praznoval svoj 60-letni rojstni dan. Jubilarnt ni navadna osebnost, ker s svojimi umotvori in kot človek širokega obzora se je povzpela preko vseh predsodkov mnogih, ki se ne znajdejo in ne morejo vživeti v veliki družini narodov v medsebojnem razumevanju in dobrem sožitju. Umetniški proizvodi slikarja in lesoreza Berga so vzbudili na mnogih razstavah v tu- in inozemstvu občudovanje in priznanje ter spada jubilarnt v vrste velikih in uglednih umetnikov.

O tem znanem umetniku govorimo prav posebejno, ker živi sredi slovenske govorečega prebivalstva naše domovine. S tem ljudstvom deli bol in veselje, spoznal in vzljubil ga je in oblikuje v svojih umetniških delih njegove boljše strani, ki jih išče in tudi najde, ker mu njegovega nastojenja ne zamegljuje koprena nacionalna nestrpnost. Pred dobrimi tridesetimi leti je prišel iz severovzhodne Nemčije in se naselil pri St. Vidu v Podjuni na imenovani kmetiji, kjer kmetuje in umetnikuje. V svoji novi domovini je jubilarnt postal priljubljen in spoštovan pri obeh narodnostih v deželi.

Werner Berg ni rojen Korošec, našel pa je tukaj svojo novo domovino ter ji postal zvest kot malokdo. Bivanje dveh narodnosti v tej deželi smatra za pestro in zanimivo ter kot umetnik nikoli ni poznal narodnostne mržnje ali šovinizma. Pokrajina kakor življenje in lastnosti ter običaji dveh narodnosti v deželi so dali umetniku nove pobude in smoter

darsko zapostavljenost teh krajev in žilavi odpor tega ljudstva proti nemoralnemu raznarodovanju.

Jubilant, kmet in slikar, kakor ga imenujejo, je še poln svežih sil in lahko pričakujemo od njega še mnogo lepega v podobi in lesorezu iz našega pestrega žitja in bitja.

Čestitkam ob umetniškovi šestdesetletnici se pridružujemo tudi koroški Slovenci.

Zveza slovenskih izseljencev sporoča, da bo imela svoj letošnji

redni občni zbor

v nedeljo, dne 19. aprila 1964 s pričetkom ob 10. uri v celovski Delavski zbornici, Bahnhofstr. 44/I.

Vsi člani Zveze slovenskih izseljencev so prisrčno vabljeni, da se udeležijo občnega zbora, ki je vsakoletna manifestacija žive izseljeniške zavesti in hkrati izpoved nezlomljive življenjske volje koroških Slovencev.

Zveza slovenskih izseljencev

SPZ NAZNANJA

Slovensko prosvetno društvo »Zarja« v Železni Kapli in Slovensko prosvetno društvo »Danica« v Št. Vidu v Podjuni vabita na igro

Pot do zločina

s katero gostuje igralska družina Prosvetnega društva z Jezerskega

■ v soboto, 18. aprila 1964 ob 8. uri zvečer pri Raztočniku v Lepeni in

■ v nedeljo, 19. aprila 1964 ob 8. uri zvečer pri Voglu v Št. Primožu v Podjuni.

Na pobudo Slovenskega prosvetnega društva »Biserica« v Celovcu so te dni potpisna predavanja

„2000 KILOMETROV PO JUGOSLAVIJI
V BESEDI, SLIKI IN PESMI“

v naslednjih krajih:

● danes zvečer ob 8. uri v Modri dvorani Doma glasbe v **CELOVCU**;

● jutri zvečer ob 8. uri v dvorani pri Miklavžu v **BILČOVU**;

● v nedeljo popoldne ob 3. uri v dvorani pri Schwarzlu v **PLIBERKU**.

Z blizu 300 barvnimi diapozitivi in z izborom jugoslovanskih narodnih pesmi bo predavatelj g. Ivan Bolle prikazal in opisal turistične in folklornosti zanimivosti Hrvaške, Bosne, Črne gore, Dalmatinske obale in Jadranskih otokov ter Slovenije.

Slovo od Zdravka Zablachana

Maribor. — Na pobreškem pokopališču v Mariboru so pred nedavnim pokopali Zdravka Zablachana, sina spoštovanega koroškega rojaka Valentina Zablachana, poštnega kontrolorja v p. doma iz Glinj. Pokojnega Zdravka je mučila bolezen parkinson, ki je do nedavnega veljala kot neozdravljiva. Zvedel pa je, da jo na graški univerzitetni kliniki operativnim potom uspešno zdravijo. Žal, da je usoda hotela drugače. Na kliniki je podlegel pljučnici, še preden je bil operiran. Prerana smrt, bil je šele 43 let star, je starše in brata zelo potrla, tembolj tudi zaradi tega, ker so v nacistični vojni zgubili tudi sina Zvonka, ki je končal v koncentracijskem taborišču v Sachsenhausen. Povedati moramo, da je pokojni Zdravko aktivno sodeloval pri Rdečem križu in drugih družbenih organizacijah, kakor pri SZDL in Zvezi borcev NOV. Zaradi te svoje dejavnosti je bil odlikovan z redom za zasluge za narod.

Na pogrebnih svečanostih se je zbralo številno koroških rojakov. Pokojni Zdravko je namreč pripadal mlajši generaciji Kluba koroških Slovencev, njegov oče pa je bil 30 let blagajnik Kluba. Globoke in ganljive poslovilne besede je na pogrebnih svečanostih spregovoril predsednik Kluba koroških Slovencev Tone Brandner, v imenu društva upokojencev pa se je od pokojnika poslovil Ivan Ternovšek. Žalostinke je zapel pevski zbor upokojencev, zaigrala pa je tudi godba železničarjev. Svež gomilo je pokrilo mnogo vencev in cvetja.

Pokojnega Zdravka bomo ohranili v trajnem lepem spominu, žalujočim svojcem pa velja naše iskreno sožalje.

KOLENDAR

Petek, 17. april: Rudolf
Sobota, 18. april: Apolonij
Nedelja, 19. april: Leon
Ponedeljek, 20. april: Neža
Torek, 21. april: Anzelm
Sreda, 22. april: Solar in Gaj
Četrtek, 23. april: Vojteh

Skrivnostni bumerang

Palica, ki jo vržemo in ki se vrne spet k nam, je bila mogoče že davna človeška želja. Ali je tedaj še kaj čudnega, če gledajo primitivna ljudstva na bumerang kot nekaj nadnaravnega. Res je, da to nenavadno orožje še danes meša glave celo strokovnjakom.

Skrivnost, ki obdaja bumerang, je bila tolikšna, da je še pred nekaj leti ena izmed najboljših svetovnih enciklopedij napisala, da je bumerang orožje, ki ga niso mogli »ponarediti« niti najbolj izurjeni tehniki civilizirane sveta. Vendar pa ni tako, saj si danes lahko naredi bumerang vsakdo sam.

Če slišiš besedo bumerang, se nehoti spomniš na Avstralijo. Tudi ime je avstralskega izvora, saj prihaja beseda bumerang od domačinske besede za veter. Čeprav bumerang ni doma le v Avstraliji — poznajo ga tudi razna azijska in ameriška ljudstva — so ga le Avstralci razvili do stopnje, da se sam vrne v roke tistega, ki ga je vrgel. Druge namreč izkoriščajo le to, da upognjena palica leti hitreje in bolj ravno po zraku kot ravna.

Ameriški Indijanci iz Arizone tudi uporabljajo bumerang, vendar so prepričani, da ga ne smejo metati na vsak cilj in ne ob vsakem času. V glavnem ga uporabljajo za lov na kunce. Sledove bumeranga pa so zasledili še marsikje po svetu — v Indiji, na Celebesu, Borneu in v Etiopiji, kjer mu pravijo luin. Starogrški zemljepisec Strabo je omenjal v svojih spisih, da uporabljajo podobno napravo za lov na ptice Galci. Njegova slika se nam je ohranila na številnih egipčanskih reliefih in zares so ga v Egiptu uporabljali še pred nekaj stoletji. Če divizije so bile oborožene z bumerangi in v vojnah se je težki, okovani bu-

merang pokazal kot strašno orožje. Avstralci so ga uporabljali za šport, lov in vojno — za vsak namen seveda posebno vrsto bumeranga.

V čem je skrivnost te upognjene palice? Fizikalno je silno dognana naprava, ki izkorišča kar dva dobro znana fizikalna pojavi: žiroskopski učinek in aerodinamične sile, ki nastopajo zaradi toka zraka ob ukrivljenih ploskvah.

Bumerang ali kili, kot mu tudi včasih pravijo avstralski domačini, je običajno dolg od 60 do 120 centimetrov in v sredini upognjen za 90 do 120 stopinj. Imamo dva tipa bumeranga; tisti ki jih uporabljamo za lov in šport, se vrnejo v metalčne roke, bojni bumerang in bumerang za lov na veliko divjad pa ne. Pri bumerangih prve vrste je ena ploskev ravna, druga pa izbočena — se pravi, ima približno takšen presek kot letalsko krilo — pri drugi vrsti pa je presek simetrično izbočen.

Povratni bumerang ne mečemo vzporedno s tlemi, kot običajno mislimo, marveč napično od tal. Bumerang leti nekaj časa v povsem ravni črti, nato v rahli krivulji nekako do točke, ki je pod kotom 45 stopinj od izhodišča, nato pa se sunkovito obrne in leti v ravni črti nazaj. Nekateri lahko mečejo bumerang tako, da napravi več krogov, preden se vrne k metalcu.

Bumerang ki se ne vrača, je običajno večji in precej težji. Zaradi simetričnega preseka leti v ravni črti. Močan mož lahko vrže takšen bumerang 180 metrov daleč in je še na to oddaljenost smrtonosno orožje. Bumerangi, ki jih uporabljajo Indijanci plemena Hopi za lov na kunce, pa so precej manjši in imajo na eni strani ročaj.

Običajno so iz lesa, vendar izdelujejo v južni Indiji bumerange iz jekla in so dolgi le petnajst centimetrov.

Poskušali so tudi bumerange drugih oblik — na primer, v obliki črke X, kjer sta pravzaprav le dva bumeranga združena, ali v obliki letčega priča — vendar letijo vsi po istem

principu. V nekaterih delih Avstralije jih izdelujejo z nekakšnim kljunom, ki je pa brez praktičnega pomena in le ostanek neznanih namenov preteklosti.

Avstralski domačini so neverjetni mojstri v metanju bumeranga. Zalučajo ga 45 metrov visoko, od koder se po tudi petih krogih vrne spet na tla. Nekateri trdijo, da se celo od tal odbiti bumerang še vedno vrne v metalčne roke.

Metanje povratnega bumeranga pa je nevarna zadeva in zato ni brez osnove trditev, da je bumerang nevarnejši za tistega, ki ga meče, kot za tistega, ki ga vanj mečejo.

Zemlji grozi žeja

Suša nas sili k omejitvam v uporabi pitne vode, kar nas seveda ne navdušuje preveč. Toda nikar ne mislimo, da je to samo naš problem in da je kdo ve kdo kriv, da ne moremo uporabljati tekoče vode v neomejenih količinah. Poglejmo nekoliko naokrog. Uporaba tekoče vode je omejena marsikje po svetu. Strokovnjaki pa pravijo, da stvar nikakor še ni tako pereča. Zakaj že čez kakih deset ali največ petnajst let bi se lahko zgodilo, da bi na svetu zmanjkalo vode. Seveda ne tako, da bi umirali od žeje, toda ukrepi, s katerimi zdaj samo ob najbolj sušnih poletnih dneh omejujemo porabo vode, bi tedaj utegnili veljati skoz vse leto in verjetno bi bili še ostrejši. Zakaj na Zemlji je ostalo samo še zelo malo rezerv sladke vode, ki je ljudje še ne izkoriščajo.

Tako Izraelci vedo, da bodo leta 1970 porabili že prav vsa tekoča sladka voda sproli in da že leto 1971 in 1972 lahko pomeni začetek hudega varčevanja vode. V Podoben položaju se bodo znašale Združene države Amerike leta 1975, v Franciji pa računajo, da že leta 1968 tudi v zimskih mesecih ne bodo mogli oskrbeti Pariza s tolikšno količino vode, kot bi jo potreboval. Tudi v Avstraliji bodo verjetno prepovedali imigracijo, če ne bodo pravočasno rešili problema pitne vode. Zakaj sedanje količine bodo lahko samo še v prihodnjih letih zadostile potrebam naravnega prirastka.

Kaj se pravzaprav dogaja? Količina sladke vode je bolj ali manj konstantna. Potrebe človeštva pa se iz leta v leto večajo. Predvsem porabijo več vode že ljudje za svoje osebne potrebe. Računajo, da sedaj v Evropi porabijo ljudje za svojo osebno toaleto na dan kakih 15 do 20 litrov vode. Če pa stanuje družina v sodobnem komfortnem stanovanju, je poraba vode trikrat večja. Toda glavni porabnik vode je industrija. Samo nekaj primerov: za proizvodnjo kilograma jekla potrebujejo 200 litrov vode, za kilogram časopisnega papirja pa kakih 35 litrov. Za obleko iz volnenega

Kratko - zanimivo

● Strokovnjaki v Angliji so s pomočjo posebnih registrov ugotovili, da se nivo vode v vodnjakih čisto menja. Menijo, da je to posledica številnih nuklearnih eksplozij.

● Krvna zrnca imajo premer 1,5 tisočinke milimetra. Glede na to, da je v človeškemu telesu okoli 25 bilijonov krvnih zrnec, bi — če bi jih postavili enega na drugega — dobili stolp, visok prav gotovo 40.000 km.

● Pingvini na Antarktiki živijo v velikih jatah. Njihove kolonije štejejo čisto tudi do 400.000 ptic.

● Strela udari večkrat v drevo s hrupavo skorjo kot pa z gladko. To pa zato, ker se hrupava skorja lažje preprija z dežjem in tako bolje prevaja električni tok.

blaga (kakih 1700 gramov tekstila) je treba 180 litrov vode, za 1400 gramov tkanine iz umetnega vlakna (toliko blaga je treba za moško obleko) pa potrebujejo že 250 do 275 litrov sladke vode. In koliko je industriji! Polem pa je tu še kmetijstvo. Podatki iz Francije povedo, da tam porabijo na leto 24 milijard kubičnih metrov sladke vode. Od tega jih porabijo v industriji 10 milijard, v kmetijstvu prav tako 10 milijard, 4 milijarde kubičnih metrov vode pa porabijo mesta.

Treba je vedeti še, da je problem lakote v nerazvitih deželah predvsem problem pomanjkanja sladke vode, pa vidimo, da se Zemlji ne obetajo prav prijetni časi, če ne bodo kmalu rešili vprašanja pitne vode. Ker lahko pomaga le morje, se seveda vse dežele, katerim najbolj grozi pomanjkanje sladke vode, pripravljajo, da ga bodo začele izkoriščati. Izrael pripravlja načrte za tovarne, ki naj bi vsako leto odvezle sol 200 milijonov kubičnih metrov morske vode. V ZDA že dela prva tovarna za predelavo morske vode v pitno, začeli pa so graditi še štiri podobne tovarne. V Avstraliji imajo podobne načrte.

Skratka: »treba je narediti vse, da ne bo postal največji problem sodobnega sveta ta primitivni problem žeje,« kot je izjavil eden izmed strokovnjakov, ki proučujejo predelovanje morske vode v pitno.

Raznobarvni sesalci so redki

Dovolite majhen popravek. Prirednik raznobarven ne ustreza najboljši, reči bi morali pravzaprav mavričasto prelivanje barv. Res je, da je le malo takih zastopnikov v živalskem svetu. Mednje se uvrščajo dve oziroma tri vrsti afriških krtov, ki so prav tako priločni kot prelepi pernat prebivalci južnoameriške džungle, kolibriji.

Kitajski zid je gradilo 300.000 delavcev

Največja antična zgradba, ki še danes stoji, je veliki kitajski zid, ki je tudi najmočnejša obrambna zgradba, ki jo je kdaj zgradila človeška roka.

Pred 2150 leti so se Kitajci odločili, da zavarujejo svojo deželo pred vpadi Mongolov. 300.000 delavcev je na treh koncih postavljalo ta zid. Začenja se pri morju blizu mesteca Čan-Hai-Kuan in se nadaljuje 2450 kilometrov preko gora, dolin in rek. Skoraj povsod je visok 16,5 metra. Ob vznožju je debel 8 m, na vrhu pa 5 m. Neki kitajski zgodovinar je zapisal: »Odslej se dviga od zaliva Pečili do izvirov reke Vej v razdalji 10.000 lijev. Cesar ga je predvidel kot obrambo Kitajske pred barbari. Zgodovina pa je pokazala, da ta cilj ni bil dosežen: za prehod je bilo barbarom dovolj, da so podkupili čuvaje vrat.«

Drugi mogočni zid je bil kavkaški zid, ki so ga postavili Perzijci proti vpadom Skitov.

Adranov zid je s 300 stolpi in osemnajstimi z okopi utrjenimi polji ločil svobodno Škotsko od rimske Britanije.

Prav tako je treba omeniti sloviti »limes«, ki je simboliziral mejo med rimskim cesarstvom in germanskim področjem. Raztezal se je 548 kilometrov od Lahna do Donave in je imel 100 trdnjav. Alemeni so ga v naskoku zavzeli leta 260 po našem štetju; potem ga niso več obnovili.

Bolj profl severu in precej pozneje, v X. stoletju šele, so Danci zgradili okoli leta 900 »Danevirke«, ki naj bi deželo ščitil pred napadi z juga in ki so ga šele uporabljali med dansko-nemško vojno leta 1863—1864.

Potem so napravili še bolje z »atlantskim zidom«, ki so ga Nemci zgradili ob obali Evrope, ki pa enako kot veliki kitajski zid ni mogel napadalca preprečiti prehoda.

Okameneli smehljaj

JOŽE
CIUHA

Soferju sva rekla, naj obstane ob športnem stadionu ob cesti. Na njem se je namreč gnetla pisana množica. Težko je bilo presoditi, kaj se dogaja na tekmovalni stezi: preveč ljudi se je trlo okoli nje. Stopila sva z vozila in se pomešala med številne gledalce. Na stezi je tekmovala mladina v tekih. Navijači so z obeh strani spodbujali posamezne tekmovalce. Tekmovali so samo dečki. Odmore med posameznimi disciplinami je ob nerazumljivi napovedi novih in razglasitvi že doseženih rezultatov polnila glasba. Glasovi so prihajali skozi malce nadušeni mikrofoni. Potem ko so mladinci premerili svoje sposobnosti in spretnost, je lahkoatletske točke zamenjalo tekmovalne druge vrste.

Na stezi sta se v razdalji 50 m postavili druga nasprotni skupini sedmih moških in sedmih žena. Žene so držale v rokah vžigalice, moški pa so imeli med ustnicami neprižgane cigarete. Na starterjev znak so se žene zapodile proti svojim kavalirjem. Šest je bilo Kačink v londžijih, sedma pa je bila Indijka v sariju: ozka krila so pri teku ovirala vseh sedem. Kljub temu je vsaka od njih srečno pristala pri svojem tekmovalnem partnerju, mu prižgala cigareto, nakar so ti s prižganimi tekli nazaj na cilj. Tako mešana štafeta je požela veliko smeha in dobre

volje. Prav toliko kot hitre noge je pri končni odločitvi odločala tudi spretnost pri prižiganju. Trema seveda tudi. Kljub temu je vse sodelujoče poplačal za trud in dobro voljo aplavz. Pri ploskanju sva prizadevno sodelovala.

Se bolj od te je bila zabavna naslednja točka: rajanje okoli stolov. Na zvoke muzike so se v velikem krogu okoli stolov zavrteli v kolo sprijeti ljudje. Pred tem je moški, ki je vodil tekmovalce, v angleščini in kačinski razložil pravila igre. Vsakič, ko je godba utihnila, so morali plesalci sedeti na stole pred sabo. Za razliko od nastopajočih je vedno manjkal en stol. Tako je drug za drugim izpadel med plesom po en tekmovalec. Vtem ko je glasba spešila z ritmom, je bilo tekmovalcev v stolov vse manj. Vzporedno s tem je naraščal smeh, ki je pričal o tem, da se publika imenitno zabava. Prijazni domačini so nevsipljivo povabili k sodelovanju tudi Vilka in mene. Držala sva se dobro in sva izpadla šele v bližini finala.

Opazil sem, da se Kačinci radi zabavajo. V tem so sproščeni in nesproščeni, kot znajo biti samo otroci. Zato so vzljubili igre, ki so jih bili v deželo prinesli Angleži.

*

Dopoldne sva obiskala U Ba Moja, vladnega sekretarja. Pred tem ga je o najinem prihodu obvestil U Šan Lon. U Ba Mo je poskrbel, da sta naju na postaji pričakala džipa. Treba se je bilo torej zahvaliti. Potem ko sva se za zaprtimi vrati najavila, naju je sprejel možakar srednjih let, prijetnega videza in uglednih kretenj. Zanimivo je, da je v Rangunu pri osrednji vladi sekretar kačinske vlade Kačinec, vtem ko je v Mišini sekretar lokalne vlade Burmanec. Pogovarjali smo se o najinih prvih vtisih in o najinem nadaljnjem potepanju po Kačinu. Ko nama je dal kopico dobrih napotkov, naju je predstavil vedremu mladenci, vladnemu sekretarju za informacije. S tem sva

se še enkrat pogovorila o mnogih željah in namerah, potem pa smo skupaj izdelali načrte za nadaljnjo pot. Ko je bilo vse dogovorjeno, nama je podaril nekaj fotografij s posnetki kačinske folklorne in po najinem predvidnem namigovanju prodal iz skromne državne zaloge vsakemu po en film. Bil je zares ljubezniv: ko je bilo vse potrebno urejeno, se je z nama odpeljal do podolgaste zidane stavbe v bližini mesta, kjer Kačinci ob velikem totemu vsako tretje leto praznujejo svoj največji praznik »manao«.

»Manao« je star verski obred, ki je v ljudstvu tako zakoreninjen, da je zlahka preživel naglico pokristjanjenja: kljub temu da je njegovo idejno poreklo izrazilo animistično. Praznujejo ga z petjem, plesom in gostijo. Slavje je povezano z velikimi in dolgimi pripravami. Z gora in gozdov se slečejo številne povorke ljudi, da bi mu prisostvovali. Obred vodi višji duhovnik. Po plesih in pesmih, ki govorijo o daljni preteklosti, doseže svoj vrhunec v darovanju živali. Na posebno pripravljenem in živo okrašenem odru, ki ga obdajajo pisani totemi, jih duhovnik zakolje duhovom v čast. Slavje traja tri dni.

*

Zgodaj zjutraj sem obiskal tržnico. Tržnice najbolj zgovorno pripovedujejo o ljudeh, njihovih običajih, nošah in življenju. Za blagom, razloženim na tleh, so čepeli prodajalke. Na glavah so jim gnezdili košati turbani. Na mnogih hrbtih so dremali otroci: bilo je zgodaj in precej hladno. V culi, tesno bo telesu, jim je bilo gotovo prijetno toplo. Tisti, ki niso več spali, so bili presenčljivi mirni, kot da vedo, da ne smejo nadlegovati mater pri kupčiji. V zaviranih vrečah in košarah se je ponujala zelenjava, sadje, meso in začimbe. Tu sem videl krompir, nekaj zelja in cvetači sorodnega, majhne, šipku podobne rdeče sadeže, bel, rdeč in zelen zdrob iz kdo ve česa in

Lucerna tudi v manj ugodnih krajih

Lucerna daje po hektarju največ beljakovin. Zato upravičeno nosi v svetu ime »kraljica krmnih prastlin«. Doslej je vendar v široki praksi prevladovalo mnenje, da lucerna dobro uspeva le na globokih ilovnatih-peščenih in peščenolovnatih ter na propustnih tleh z nevtralnimi do alkalno reakcijo, z obilo apna in z nizko podtalnico. Zadnje čase pa se v svetu bolj in bolj vrstijo primeri, da ob ustreznem gnojenju in pri setvi v mešanici s travami lucerna uspeva tudi na manj kislih in težjih zemljinah v vlažnem podnebju do 1500 milimetrov letnih padavin in do 900 m nadmorske višine.

Da bi ugotovil agrotehnične ukrepe, ki so potrebni za uspešno pridelovanje lucerne v takih, drugače za lucerno neugodnih tleh, Kmetijski inštitut Slovenije od leta 1961 napreduje preizkuša lucerno na štirih mestih in sicer

- na težkih zaglejenih tleh,
- na rjavih podzolah tleh,
- na težkih parapodzolah tleh in
- na stelnjskih tleh.

Pri vseh teh poizkusih Inštitut že tri leta proučuje vpliv apnenja, vpliv gnojenja s fosforinimi gnojili in vpliv načinov setve na uspevanje lucerne. Pri načinu setve primerjajo različne med čisto setvijo lucerne in med setvijo lucerne v mešanici 70 % lucerne in 30 % trav. Povsod so pri setvi vzeli oves za krovno rastlino, katerega so sejali 60 % normalne količine in ga pokosili za zeleno krmo.

Pred setvijo so pustili po eno parcelo neapneno in negnojeno, medtem ko so dali drugim parcelam po 2000 kg apnenega prahu po hektarju. Pri gnojenju so — kakor rečeno — pustili po eno parcelo negnojeno, drugo pa so pognojili s 150 kg nitramoncala, s 300 kg kalijeve soli in s 600 kg superfosfata. Tretja parcela je dobila isto količino gnojil le z razliko, da so vzeli namesto superfosfata Thomasovo moko.

Po triletnih poizkusih je prišel Kmetijski inštitut Slovenije do tehle spoznanj:

Na težkih zaglejenih in kislih tleh, to je v Jablah pri Domžalah, lucerna že tretje leto prav dobro uspeva ter daje gospodarsko absolutno opravičljive pridelke 150 do 190 q sena po hektarju. Apnenje ni pokazalo posebnega učinka na razvoj in pridelke lucerne. Pomemben pa je bil učinek gnojenja, saj so na gnojenih parcelah pridelali povprečno za 40 q sena več po hektarju kot pa na negnojenih. Med učinkom superfosfata in Thomasove moke ni bilo razlike v pridelku, pravtako zaradi bujnega razvoja nesejanih trav v tretjem letu tudi v čistem posevku lucerne ni bila več opazna razlika med načini setve, medtem ko je v prvem in drugem letu setev v mešanici s travami dala značilno večje pridelke kot setev čiste lucerne. Perspektiva je torej setev lucerne v mešanici s travami.

Na rjavih kislih podzolah tleh v Rakičanu je lucerna pri gnojenju 600 kg fosforin gnojil, 300 kg kalijeve soli in 150 kg nitramoncala na hektar tudi v drugem letu prav

Evropa ni več v stanju producirati toliko mesa, kot ga potrebuje

Januarja smo na tem mestu poročali, da bo letos na evropskem trgu povpraševanje za klavnimi prašiči še naraslo. Po vseh evropskih državah je namreč v letu 1963 število klavnih prašičev nazadovalo. Dodelali pa smo tudi, da je pričakovati, da bo proti koncu leta 1964 proizvodnja klavnih prašičev pričela naraščati in da je zaradi tega prihodnje leto pričakovati višjo ponudbo, kot je bilo dosedanje povpraševanje za klavnimi prašiči.

Našo tedanjo po mednarodnih poročilih povzelo prognozo potrjuje tudi zadnji razvoj v avstrijski prašičereji. Marca so namreč pri nas našli 174.600 brejih svinj, kar je za 19.000 več kot marca 1962. Spričo tega pojava so pričeli nekateri takoj govoriti o nevarnosti ponovitve »gore prašičev«, o nevarnosti, da prašičev prihodnje leto ne bo mogoče spraviti v denar.

Toda te nevarnosti zaenkrat ni. Sicer je letos število brejih svinj za 19.000 večji, kot je bilo pred dvema leti, toda lani smo morali uvoziti 178.000 klavnih prašičev. Če se število brejih svinj ne bo povečalo, prihodnje leto v Avstriji ni nevarnosti »gore prašičev«. Upoštevati moramo namreč, da je število goveje živine pri nas lani padlo za okoli 128.000 goved in da je bilo lani vzrejenih 63.000 ali 9 % manj telet kot leta 1962. Sicer smo lani izvozili okoli 102.000 klavnih goved, toda ta izvoz je bil še vedno manjši, kot je bil lanski padec števila goveje živine.

Katere sorte silokoruze bomo sadili?

V sodobni goveji živalski proizvodnji igra silirana koruza vse pomembnejšo vlogo. Silirana koruza je krma, ki daje tako najcenejšo sočno krmo za zimo, kot pa najboljši pridelok škrobnih vrednosti po hektarju. Brez silirane koruze na kmetiji ne moremo držati krav z visoko molznostjo, niti ne moremo uspešno piti mladih živali. Brez silirane koruze ne moremo z domačo krmo prekrmiti dveh in več govejih živalskih enot po hektarju krmne površine, kar je danes osnovno merilo za intenzivnost in rentabilnost govedoreje.

Vsaki kmetovalec, ki koruzo silira, že ima za seboj izkušnjo, da vsaka sorta koruze ni enako pripravna za siliranje, da sorte silokoruze različno naglo rastejo in da dozori v zelo različnem času. Razlika v rasti in zorenju ni le posledica lege, kjer silokoruzo sadimo, in gnojenja, marveč je ta razlika pogojena tudi od sort, ki so za seme na razpolago. Večletni poizkusi z ameriškimi hibridnimi koruzami skupine Wisconsin so si-

Letos bo ponudba goveje živine najmanj za 60.000 glav manjša, kot je bila lani. Ta pojav pa ni le značilen za Avstrijo, marveč za Evropo — bodisi vzhodno ali zahodno — sploh. Evropa ni več v stanju producirati toliko mesa, kot ga potrebuje. Najboljši dokaz za to je lanski skok cen klavne živine in prašičev v Evropi za 1,30 do 6,20 šil. pri kilogramu. Spričo tega tudi res ni treba imeti strahu, kam pri nas z nekaj 10.000 prašičev, če bodo prihodnje leto res odveč. Klavni prašiči in klavna živina bodo za kmeta tudi v bodoče dobro tržno blago, kmetijska zaslupstva pa imajo naloge, da iščejo ugodna tržišča, ne pa da govorijo o »gori prašičev«, čim jih je nekaj več na trgu, kot bi jih bilo tu in tam treba.

Združena saditev silokoruze in sončnic

Za izboljšanje kvalitete pridelka koruzne silaže in za povečanje odstotka beljakovin v njej sejejo v Italiji silokoruzo tudi po 90 centimetrov v vrstah narazen, vmes pa sadijo sojo. Poleg tega načina kombinirane setve silokoruze in soje v Italiji udomačena tudi mešana setev silokoruze s sončnicami. V tozadevnih poizkusih so ugotovili, da je dala najvišji pridelok suhe snovi mešanica 20 kg koruze in 10 kg sončnic, posejana na medvrstno razdaljo 90 cm, največji pridelok surovih beljakovin pa mešanica 20 kilogramov koruze in 40 kg soje na hektar.

cer tudi že po naših krajih pokazali, katere sorte so za naše klimatske pogoje najbolj pripravne. Medtem so vendar prišle na trg tudi že avstrijske hibridne koruze. Zato ne bo odveč, če tudi opozorimo, da bomo po priporočilih Zveznega zavoda za rastlinsko proizvodnjo in preizkušanje semen pri Zilji, po Rožu in na Gurah ter v Celovški kotlini in po Podjuni povsod, kjer drugače koruza za zrnje dobro uspeva, z uspehom sadili

stala, kot so jo prestali posevki žita in posevki drugih detelj.

Na težkih podparazolnih tleh v Slovenski Bistrici in na stelnjskih tleh v Črnomlju poizkusa gojitvi lucerne nista uspela. Pokazala sta, da z uvodoma navedenimi činitelji na takih tleh ni mogoče spraviti lucerne do razvoja in da so potrebni za njeno gojitev še drugi agrotehnični ukrepi.

za siliranje koruzne sorte Austria 390 in 390r, Wisconsin 355A ter Harrach Hybrid 355A in 388. V krajih, kjer koruza za zrnje že slabo uspeva oz. kjer sploh ne uspeva in se je ne splača več saditi, pa smemo pri silokoruzi izbirati le še med sortami Wisconsin 270, Harrach Hybrid 272 in Austria 290.

Drugi sort na južnem Koroškem sploh ne sadimo, ker nas bodo prej razočarale kot pa zadovoljile, kajti doba njihove vegetacije je za naše podnebne prilike predolga. One ne nudijo jamstva, da bodo dorasle do svoje običajne višine in vsled tega tudi ne jamstva, da bodo dozorele do voščene zrelosti, ko lahko dajo do 13.000 kg škrobnih vrednosti po hektarju.

Ko smo si na jasem glede sort, poiščimo še odgovor na vprašanje o površini, ki jo je treba posaditi s silokoruzo, o gnojenju silokoruzi in o gostoti saditve.

Pri določanju površine, ki jo je treba posaditi s silokoruzo, je treba najprej vedeti, koliko pridelka lahko pričakujemo od hektarja površine in koliko silaže računamo na živalsko enoto. Pridelke hibridnih koruz nam lahko da 400 do 800 q zelenja po hektarju, v dobrih legah in pri dobrem gnojenju več kot pa v slabih legah in pri nezadostnem gnojenju, pozno dozorevajoče sorte več, pri nas pripravne in prej imenovane zgodaj dozorevajoče sorte pa manj. V povprečju pri nas lahko računamo v slabših legah 400 q ali 50 do 60 m³, v dobrih legah pa 600 q ali 75 do 90 m³ zelenja ali silaže po hektarju. Ker računamo na 500 kg žive teže goveda vsaj 7 do 8 m³ silaže, moramo po goveji živalski enoti posaditi v dobrih legah vsaj 10, v slabših legah pa vsaj 15 arov s silokoruzo.

Silokoruzi, od katere hočemo doseči take pridelke, moramo izdatno gnojiti. Poleg hlevskega gnoja naj dobi še 500 do 700 kg fosforin gnojil, 400 do 500 kg kalijeve soli in — v obrokih — do 600 kg nitramoncala. Kar tiče gostote setve, si zapomnimo: Kjer uspeva koruza za zrnje, sadimo silokoruzo lahko gosteje, kot pa tam, kjer koruza za zrnje ne uspeva. Kjer uspeva koruza za zrnje, sadimo silokoruzo v vrsti 14 do 16 cm narazen, kjer pa koruza za zrnje ne uspeva, jo moramo saditi tako, da bodo rastline po 16 do 20 cm v vrsti narazen. V takih krajih je bistveno, da z redkejšo setvijo poskrbimo, da imata svetloba in toplota dostop do vsake rastline.

Namesto strniščnih krmnih rastlin belo deteljo z laško ljuljko

Veliko kmetovalcev zaradi preobremenjenosti z delom v poletnih mesecih nima več časa, da bi osejali strnišča z ustreznimi poletnimi krmnimi mešanici. Le-ti bodo storili dobro, če bodo pomladi v žito sejali mešanico bele detelje in laške ljuljke ali pa vestervoldske ljuljke. V tej mešanici naj bo 15 kg bele detelje in 5 kg ene izmed imenovanih vrst ljuljke. Dosetev je mogoča tudi med ozimine in sicer do konca aprila. Ta posevek ne ovira želje s kombajnom. Po želvi mešanica lepo doraste in da jeseni najmanj en obilen odkos, v ugodnih legah pa tudi dva.

seveda riž, piščance, ribe in še več, pa vsemu ne najdem ustrezne primerjave.

Moških je bilo na tržnici manj kot žena. Pod prvimi žarki jutranjega sonca so bile sence nizke in dolge. Včasih je svetloba pod košatimi turbani lovila samo usta in nos. Njihova oblačila so bila manj pisana od ženskih. Vsi so bili odeli v preproste in ohlapne črne obleke s hlačami in kratkimi jopiči brez ovratnikov, pod katerimi so bile bele srajce prav tako brez ovratnikov. Mnogim so počez čez hrbet, podobno kot otroci ženam, viseli meči. Meč je za Kačince simbol moškosti in časti. Čeprav je okolje, v katerem živijo, divje, se le redkokdaj zgodi, da kdo povleče za ročaj. To lahko le v slučaju napada ali samoobrambe. Sicer so Kačinci miroljubni in jim življenje odreja stroga plemenske postavbe. Po teh je mož, ki v prepiru izvleče meč, že vnaprej obsojen: ne glede na vzrok prepira ali morebitno upravičenost.

Tržnica je bila pestra in živahna in takšno je bilo tudi trgovanje. Ljudje so potrpežljivi tudi na severu države. Natezanja okoli cen so mi to najboljše potrdila. Mešetarjenja se je držala slovesna obrednost: v tem je Vzhod povsod enak. Vendar pa razen razstavljenega blaga ni tu zgolj z besedami nihče nič ponujal. Podobe, ki sem jih gledal, bi razvnele slednjega faustističnega slikarja.

*

Mičino sem zapustil ob 14. uri. Preden smo zapeljali iz mesta, se nama je na džipu pridružil Indijec, visok uradnik lokalne oblasti. Vozilo je mirno drvelo po cesti. Vozili smo ob reki navzdol: proti Bamu. Takoj ko smo mesto zapustili, je začel džip poskakovati. Cesta ni ravno primerna za motorna vozila, je pa edina. Moj želodec je bil dvakrat votel.

Po nekaj miljah smo reko prečkali. Džip je zavozil

na splav, ki ga je potiskal hudo zdelan motorni čoln. Kljub navidezni doslednosti je še vedno zadovoljivo služil svojemu namenu.

Polja ob reki so se vse bolj izgubljala v goščavah. Z njimi so se rdečila naselja s pletenimi kolibami. Krajina je vzvalovila in krotko naličje je zamenjala divjina. Cesta je bila primerna res samo za džip. Vozilo je z nepopustljivo vztrajnostjo požiralo kilometre. Mi pa seveda prah.

Po osemindesetih miljah smo se ustavili v naselju, kjer je bilo veliko božično praznovanje. Ob cesti so bile med hišami stojnice polne prazničnega razpoloženja. Na ravlini za njimi so ob hitro improviziranih počivališčih goreli ognji. Stojnice so bile založene z jedmi, pi-jacami, igračkami, svetlimi podobnicami in razno drobnarijo. Ljudje, ki so se gnetli okoli njih, so bili oblečeni v svečane in živahne narodne noše. Med barvami so prevladovali črne, temno modre in živo rdeče. Ženske so imele na sebi veliko srebrnega nakita. Nekaterim Kačinkam so krasile gornji del oprsja mreže, sestavljene iz srebrnih polkrogel. Zapestnice, ki so jih nosile, so bile debele in masivne. Ob domačinih je bilo še dosti Kitajcev, Šancev in Indijcev.

Prostor s počivališči je delal vtis velikega taborišča. Ob ognjih so na rogoznih ležali in dremali ljudje. Posamezne skupine so prepevale in plesale. Bilo je kot na velikem mravljišču v trenutku, ko s palico dregneš vanj. Nemir je bil razlit po vsej prostorni ploskvi: enak nemiru zubljev, ki so prasketali in uhajali iz suhega dračja. Vstran od ognjev in počivališč je bila večja, iz bambusa spletena koliba. V njej se je odigraval svečani del sporeda. Potem ko smo se nekaj časa potikali okoli stojnic in ognjev, smo stopili vanjo. V njej se je prepevalo in molilo. Od časa do časa so se vrstile tudi pridige. Na ol-

tarni strani je na dolgi klopi sedela skupina mladih, v svetla oblačila odelih deklet. Sedele so negibne, z obravi uprtimi proti vernikom, ki so posedali na rogoznih.

Ko sem nekaj časa prisostvoval tej »službi božji«, sem presodil, da je verovanje teh ljudi ob čudni formalni, s krščanstvom obarvani površini v jedru še vedno zakoreninjeno v grozljivih pravljicah preteklosti. V svelu, v katerem živijo tesno povezani z neukročeno naravo, je še vse preveč dedščine, da bi ob enem bogu pozabili na skrivnostne duhove. Na vse tiste, ki živijo v drevesih ali gozdu, ali tiste, ki so z njimi na polju ali v kolibi, ali tiste, ki jim čuvajo dom, živino in otroke, in tiste, ki jim pretijo z boleznijo in nesrečami. En bog bi imel preveč dela, če bi hotel prevzeti nase te nadnaravne in mistične dolžnosti: ne glede na to, da je tudi bog belih ljudi in mora biti že zato velik in vsemogočen. Spomnil sem se češkega redovnika in njegove teze, da je animizem nujno dopolnilo budistični verski slabokrvnosti.

Okoli velike kolibe so bili postavljeni okrašeni slavoloki. Čeprav napisov na njih nisem razumel, sem jih vsaj črkoval. Kačinci uporabljajo latinico: to so jim z vero posredovali misijonarji.

Tipi ljudi so bili edinstveni. Lovil sem jih s fotoaparatom, pa so mi vsi od kraja, kot da so tako domenjeni, obračali hrbet. Potem sem se zbal: bili so dovolj tuji in nedostopni za strah. Na pomoč je priskočil indijski uradnik. Posredoval je pri plemenskem starešini. Besede le-tega so zalegle. Poslej ni bilo nobene nezaupljivosti več. Tudi odtujenost se je malce odtajala. Fotografiral sem lahko po mili volji, kogarkoli sem hotel. Pritiskal sem na sprožilec in napenjal trak ter v nekaj trenutkih porabil več filma, kot sem nameraval.

(Se nadaljuje)

Ob sedanjem procesu v Frankfurtu proti skupini SS-ovskih funkcionarjev bivšega taborišča Auschwitz znova oživljajo pred nami zločini nacizma, ki je spremenil človeka v zver, ki je rodil Eichmanne, Himmlerje, Hösse in na tisoče njim podobnih. Med sodno razpravo prihajajo na dan vedno nova grozodejstva, tako strašna, da se policija v Frankfurtu boji za varnost obtožencev, ki bi jim ogorčena javnost najraje sama sodila — po svoje.

Odkrivanje teh zločinov pa vzbuja v ljudeh tudi odpor proti vsemu, kar je kakorkoli povezano z nacistično preteklostjo. Po vsem svetu se množijo glasovi, ki ne obsojajo le prijetih nacističnih zločincev, marveč tudi vse tiste, kateri kljub krvavi preteklosti še vedno sedijo na vplivnih položajih zlasti v Zahodni Nemčiji. Predvsem pa se poraja odpor proti poskusom obnavljanja nacistične miselnosti, ki v Zahodni Nemčiji sega celo tako daleč, da se upajo javno sramotiti in izzivati zaslužne protifašistične borce. Vendar je boj proti takim pojavom, proti nemškemu militarizmu in revanšizmu čedalje odločnejši in je pognal korenine tudi med Nemci samimi.

Eden izmed takih protestov je tudi pismo, ki ga je Siegfried Einstein naslovil na zahodnonemškega poslanca Schneiderja, protest, kateri je bil konec koncev namenjen vsem nekdanjim nacističnim privrženecem, ki so zdaj funkcionarji v raznih organih Zahodne Nemčije. Takole je rečeno v tem pismu:

„Kaj ste pa vi delali takrat...?“

Kakih 250 kilometrov jugozahodno od Varšave stoji mesto. Redki so bili tujci, ki so ga poznali, preden so morilci Velike Nemčije zgradili v njem največjo človeško klavnico, kar jih je svet kdaj poznal. Oswiencim se je imenovalo to mesto sredi močvirja. Nacistični krvniki so ga preimenovali v Auschwitz.

Bil je dan kakor vsak — dan v začetku aprila — ko je šlo deset tisoč ljudi v plinsko celico. Deset tisoč! To je deset tisoč usod, deset tisoč src, deset tisoč duš, to je sto tisoč želja. In še več. To so dečki in deklice, očetje in matere. In starci. In tako so (komandant Auschwitz je pozneje to ponosno priznal) tri milijone ljudi zastupili s plinom, jih ustrelili v tilnik, naščuvali nanje pse, da so jih raztrgali, jih pobesili, pretepli do smrti, jim vbrizgali fenol in jih tako umorili. Bil je dan kakor vsak...

Bil je dan kakor vsak — dan v začetku aprila — ko so privezali pripornike k stebrom in jih po deset in deset ustrelili. Streljanje je prevzel Palitsch, Grabner pa mu je ukazal, naj jih ustrelijo. Tako sta ustrelila v Auschwitzu 25.000 ljudi — 25.000 ljudi, to je več kakor 25.000 nad, to je nešteto dihov, to je kri, celi potoki krvi v žilah, 25.000 ljudi, to je bilo 50.000 oči; 50.000 oči, ki so videle sončne žarke in ljubile drevo. Drevo prve dni aprila. Bil je dan kakor vsak.

Bil je dan kakor vsak — dan v začetku aprila — ko je esesovec Fritsch z našitki varnostne službe na rokavih pravkar pripeljana pripornike nagovoril takole:

Opozarjam vas, da niste prišli v sanatorij, ampak v nemško koncentracijsko taborišče, iz katerega pride človek samo skozi dimnik krematorija! Če vam to ni pogodu, je najbolje, da skočite na žico, po kateri teče električni tok visoke napetosti.

Bil je dan kakor vsak... Grabner in njegovi pomagači so zatikali moškim igle v moda, ženskam pa razbeljene svečke v nožnice. Pozneje tega niti zanimali niso. Čemu? In zgodilo se je nekega dne v začetku aprila.

Bil je dan kakor vsak — dan v začetku aprila — ko so ljudi pretepli in obesili. Njihova trupla so visela na večalih vso noč. Luna jih je videla. Zvezde so jih videle. Bog jih je videl. In drugo jutro je moralo vse taborišče korakati mimo njih. In videli so jih vsi interniranci. Vsi. In kdor bere to danes, noče

verjeti: morilci in tisti, ki so jih nahujskali k umoru, so namreč hodili v lakastih čevljih in se vozili z mercedesi. In vendar se je to zgodilo nekoč — nekoč, ko je bil dan kakor vsak. Nekega dne v začetku aprila.

Bil je dan kakor vsak — dan v začetku aprila — ko so šli v uničevalnem taborišču Auschwitzu smrtne kandidate šestindvajsetih narodov. Zakaj so bili internirani v Auschwitzu? Ker so bili Židje in Poljaki, Francozi in sovjetski vojni ujetniki, Cigani, Grki, Slovaki in Nizozemci. Bil je dan kakor vsak, ko so internirancem vtetovirali številke na nadlaket. Bil je dan v začetku aprila. Bil je večer kakor vsak — večer v začetku aprila — ko so ljudje prostovoljno skočili na žico, po kateri je tekla električni tok visoke napetosti. Tako je bilo konec trpljenja. Druge pa so našli nekega jutra, ki je bilo kakor vsako, nekega jutra v začetku aprila, obešene na lastne jermene na pogradih. In spet so prikorakali

Nekega dne v aprilu...

so pobesneli nacistični zločinci zverinsko pomorili Peršmanovo družino

novi interniranci skozi glavna vrata koncentracijskega taborišča Auschwitz. »Arbeit macht frei« je bilo napisano z velikimi črkami nad vhomom v peklo. In kmalu so zagledali stražne stolpe, straže z mitraljezi. In tedaj so vedeli, da drži vsaka pot v naročje smrti. To so spoznali tisti dan, ki je bil kakor vsak. Nekega dne v začetku aprila.

Bil je dan kakor vsak, ko se je zgodilo nekaj nečloveškega, nepojmljivega, nekaj, kar se ne da popraviti v tisoč letih: v Majdaneku so pomorili otroke. Bil je dan kakor vsak.

Dan je imel svojo svetlobo, svoje sonce, svoj veter. In Bog je to videl. To! Tisto nečloveško, nekaj, kar se ne da popraviti. Večno sramoto, ki se drži nemškega imena. On je videl kri iz milijonov žil. In On je molčal. Pozneje pa je govoril obtoženec Heinz Stalp. In ta Heinz Stalp je odgovarjal na vprašanja državnega pravdnika.

Obtoženec: »Ko sem delal v krojačnici na Pohlmannstraß, sta prispela nekega jutra dva tovarnjaka; z njih so iztovorili otroke staršev, ki so delali v Majdaneku. Rekli so jim, da so odpeljali njihove otroke, da jih bodo vzgajali.«

Državni pravdnik: »Ali so tudi otroke do nagega slekli?«

Obtoženec: »Da.«

Državni pravdnik: »Koliko je bilo otrok in kakšne starosti?«

Obtoženec: »Bili so še čisto majhni, v starosti do enega leta; med njimi pa so bili tudi trinajst — in štirinajstletni.«

Državni pravdnik: »Kako so jih nagnali v plinsko celico?«

Obtoženec: »Tovornjak je zapeljal do plinske celice. Tam so čakali pripadniki varnostne službe; otroke so odgnali na plantažo, kjer so delale ženske (plantaža števil. 1); odondod so prignali deset žensk, ki so jih morale sleči. Potem so otrokom ukazali, naj gredo v plinsko celico. Pripovedovali so jim pravljice, češ da jim bo v celici dobro. Mnogi med njimi so jokali, vedeli pa niso, da gredo v smrt. Ko so bili v plinski celici, je neki pripadnik varnostne službe zaprl vrata; potem so potisnili skozi štiriozgledno odprtino v celico plinske patrone.«

Državni pravdnik: »Obtoženec, ali ste potem videli zadušene otroke v plinskih celicah — in kakšni so bili?«

Obtoženec: »Da, interniranci sem dostikrat videl v plinskih celicah. Njihova pljuča so bila učitno počena, kri pa ni vedno pritekla iz njih. Čez dva dni so bila trupla zelenkasta.«

Državni pravdnik: »Ali je res, da s plinom umorjenih niso odpeljali iz plinskih celic, marveč da so nagnali novo skupino ljudi kar na kup trupel?«

Obtoženec: »To je res. Vsi so ostali v celici; za drugo skupino so prignali tretjo, po 50, dokler se jih je nabralo 300.«

Državni pravdnik: »Torej so nagnali žive na mrtve. Ali ste videli te mrtvice?«

Obtoženec: »Da.«

Državni pravdnik: »Ali je res da je pod vplivom ciklona bruhnila človeku kri iz pljuč in pritisnilo blato iz danke?«

Obtoženec: »Da.«

Državni pravdnik: »In na to blato so nagnali naslednjo skupino internirancev?«

Obtoženec: »Da.«

Državni pravdnik: »Ali je res, da je pod vplivom ciklona bruhnila človeku kri iz pljuč in pritisnilo blato iz danke?«

Obtoženec: »Prostora je bilo v celicah dovolj.«

Državni pravdnik: »Če pa je bila celica skoraj do stropa polna trupel, ali se je dostikrat zgodilo, da so morale naslednje žrtve odnesti mrtve in očistiti celico?«

Obtoženec: »Da, to se je dogajalo.«

so nacisti nasilno pregnali več sto slovenskih koroških družin

Bil je dan kakor vsak — dan v zgodnjem aprilu, ko se je to dogajalo. Kaj ste delali tisti dan v zgodnjem aprilu, gospod zvezni poslanec Nemške stranke? Saj ste bili tudi vi nacist? Gospod poslanec Zveznega zbora? Potem kakem ste skrivali nečesa, kar se ne bo dalo nikoli popraviti. Tudi vi, gospod Schneider... In vi si drznete govoriti o »napakah« nacizma, ko je šlo v resnici za najstrašnejše zločine in grozodejstva v zgodovini človeštva...

Bil je dan kakor vsak — dan v zgodnjem aprilu — ko so izkrcavali, zgoreli na Poljskem tisoči Francozov in Poljakov, Rusov in Nemcev, Židov in Holandcev, Slovakov in Grkov, Madžarov in Norvežanov. Tistega dne v zgodnjem aprilu so se zadušili majhni, nedolžni, ljubki otročki v Majdaneku. Kaj pa ste počeli tisti dan vi, gospod zvezni poslanec Nemške stranke? Takrat ste služili v letalstvu, kakor ste nekoč v svojem življenju ponosno omenili. Kolikokrat ste tisti dan vzdignili roko v hitlerjanski pozdrav? Komu ste bili poslušni tisti dan? Komu ste poveljevali tisti dan? Kaj ste zahtevali tisti dan? K čigavi smrti ste — neposredno ali posredno — pripomogli tisti dan? Odgovorite, gospod zvezni poslanec! S svojo nesramno žalitvijo ste si v tolikšni meri nakopali sokrivdo za vse s plinom zadušene, pobite, zadavljene in od lakote umrle, da terja to pokoro. Kličem vas na odgovor. Milijoni ljudi, pripadnikov 26 narodov, so bili na Poljskem umorjeni v imenu

Nekega dne v aprilu...

kakor mnoge dni skozi mnoga leta so zverli v človeški podobni morile milijone nedolžnih ljudi, na katere spominja tudi spomenik v bivšem taborišču Dachau

Velike Nemčije. Izbrisani. Likvidirani, kakor so govorili v žargonu tistih, ki jim vi niste bili sovražnik...

Da se vam v tem delu Nemčije ne more nič zgoditi, če žalite Poljski narod, mrtve iz Auschwitza in Majdaneka, to sami najbolj veste. Toda jaz čakam na vaš odgovor, gospod zvezni poslanec Schneider. Saj ste vendar mož iz dežele hrastov in badenweilerske koračnice. Torej! Poguma vam pač ne bo manjkalo, gospod Schneider! Saj ste vendar v »Who's who in Germany« ponosno razglasili, da ste prinesli iz Hitlerjeve in Himmlerjeve vojne domov tako visoka odlikovanja kakor so: Iron Cross, 1st and 2nd Class; silver wound citations.

Nekega dne v zgodnjem aprilu vas pozivam, da mi poveste, ali so bili Auschwitz in Majdanek, Treblinka in Rogoznica, Varšava in Sztutowo, Lodz in Kielce, Tarnow in Czenstochowa kratko malo napake nacizma. Odgovorite!

Nekega dne v aprilu...

Bekanntmachung.

Die am 9. April 1943 vom Volksgerichtshof wegen Vorbereitung zum Hochverrat und Feindbegünstigung zum Tode und zum dauernden Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte verurteilten

Thomas Dlip aus Zell Pfarre (Kreis Klagenfurt), 29 Jahre alt,
Johann Drafche aus Unterlag (Kreis Klagenfurt), 40 Jahre alt,
Johann Doujat aus Ferlach, 37 Jahre alt,
Franz Gregoritsch aus Zell-Pfarre, 41 Jahre alt,
Franz Priskovnik aus Zell-Pfarre, 32 Jahre alt,
Florian Relich aus Zell-Schaida, 34 Jahre alt,
Bartholomäus Drafche aus Zell-Pfarre, 40 Jahre alt,
Johann Drafche aus Zell-Pfarre, 17 Jahre alt,
Ulrich Relich aus Zell-Schaida, 30 Jahre alt,
Franz Weinzierl aus Zauchen (Kreis Bölkermarkt), 30 Jahre alt,
Georg Wackerl aus Lobing (Kreis Bölkermarkt), 40 Jahre alt,
Michael Schupanz aus Ebriach, 33 Jahre alt,
Maria Dlip geborene Schupanz aus Eifenlappel, 30 Jahre alt,

sind hingerichtet worden.

Die Verurteilten haben im Kriege im deutschen Rautnergau kommunistisch eingestellten bewaffneten Bänden angehört, die Gebiete des Reichs vom Reich losreißen wollten und zu diesem Zweck Deutsche ermordeten, Gehöfte plünderten und die reichstreue Bevölkerung sonst terrorisierten.

Berlin, im April 1943.

Der Oberreichsanwalt beim Volksgerichtshof.

Drost: Götterdämmerung, No. 6, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.45 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.00 Za gospodinjstvo — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.00 Odmev časa.

Sobota, 18. 4.: 8.00 Otrški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Orkestrski koncert — 11.40 Od plošče do plošče — 14.55 Pozdrav nate — 15.30 Osojski menih, pripovedka — 16.15 Zabavna oddaja — 16.30 Koraki knjižni količek — 17.00 Popoldanski koncert — 20.15 Koncert dunajskih filharmonikov — 21.35 Glasba Maurica Ravela.

Nedelja, 19. 4.: 7.00 Majhen jutranji koncert — 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Zabavna oddaja — 11.00 Dunajski zajtrk — 12.45 Gledališko ogledalo — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 18.05 Samo veselje za glasbo — 19.45 Zabavna glasba — 20.10 Pripovedka v dvorcu, slušna igra — 21.20 Na lepi modri Donavi.

Ponedeljek, 20. 4.: 8.00 Domovinski spisi — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Koraki knjižni količek — 16.00 Ljudska glasba — 17.00 Popoldanski koncert — 18.35 Oddaja za mladino — 20.15 Čitali in razumeli — 20.30 Zborovski koncert — 21.45 Koroška domovinska kronika.

Torek, 21. 4.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Glasba mojstrov — 14.55 Posebej za vas — 15.30 Ljudske pesmi — 16.00 Operni koncert — 17.00 Koncert v kavarni — 18.25 Če mene vprašate — 20.15 „Lukretia“, drama — 21.30 Dobro razpoloženi.

Sreda, 22. 4.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.45 O planetih — 16.00 Mladinska glasba — 17.00 Popoldanski koncert — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 20.15 „La Traviata“, opera.

Četrtek, 23. 4.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Zabavna glasba — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Ura pesmi — 16.00 Jazz — 17.00 Popoldanski pozdrav — 18.05 Kmečka oddaja — 18.35 Oddaja za mladino — 20.15 Koraki knjižni količek — 21.00 Zveneči alpska dežela.

Petek, 24. 4.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 16.00 Operni koncert — 17.00 Koncert pri kavi — 18.00 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 20.15 Seine—Donava — 20.45 Zabavna glasba — 21.00 Glasbene šarade.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na polji — 18.00

RADIO PROGRAM

Dobro razpoloženi — 18.55 Za otroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Šport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Pogled v svet.

Sobota, 18. 4.: 8.20 Veseli konec tedna z glasbo — 9.45 Zabavni zvoki — 14.00 Godba na pihala — 15.00 Za delovna ženo — 16.30 Melodije in ritmi — 18.00 Kako poslanež energični — 19.10 Oddaja vicekanclerja — 20.15 Avstrijska hit-parada — 21.45 Šport.

Nedelja, 19. 4.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Klavir v ritmu — 10.15 Dunajski zajtrk z glasbo — 11.00 Koncert Dunajskih filharmonikov — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Glasbeni desert — 15.00 Ljudstvo in domovina — 15.40 Pesmi naše domovine — 16.00 Glasba ne pozna meja — 18.00 Lahka glasba — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.30 Melodije za nedeljski večer — 22.10 Šport.

Ponedeljek, 20. 4.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudska viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.25 Sadobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otrška ura — 17.15 Čitali smo za vas — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Popevke — 19.30 Orkestrski koncert.

Torek, 21. 4.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudska glasba — 13.30 Znani orkestri — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Jazz iz Kanade — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanja za vse — 17.50 Esperanto — 18.00 Popevke — 20.30 Simfonični koncert — 21.30 Lahka govorimo o tem.

Sreda, 22. 4.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudska glasba — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sadobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Zabavna glasba — 16.30 Francoska glasba — 17.40 Hišni zdravnik — 18.00 Od plošče do plošče — 19.30 Halal Tenagerji! — 20.15 Vseh dežel — 21.55 Šport.

Četrtek, 23. 4.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.40 Šolska oddaja — 11.00 Po gorah in planinah — 14.15 Znani orkestri — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Dobro razpoloženi — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Popevke — 19.30 Melodije iz operel — 21.30 Predstavljamo vam.

Petek, 24. 4.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Za ples in petje — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.10 Sadobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Glasba Nica Dostala — 16.00 Otrška ura — 16.30 Koncertna ura — 17.15 Znanja za vse — 18.00 Od plošče do plošče — 19.25 „Julij Cezar“ — 21.05 Mi in gore — 21.25 Tretje znamenje.

TELEVIZIJA

Sobota, 18. 4.: 15.00 Za družino — 15.30 Film — 18.00 Kaj vidimo novega? — 19.25 Zabeleženo za vas — 20.00 Kratki film — 20.10 Gledališki prenos.

Nedelja, 19. 4.: 17.00 Vilma in King — 17.25 Svet mladine — 17.55 Za družino — 19.00 Sedem dni svetovnih dogajanj — 19.20 Zanimajo vas bo — 19.35 Bachita — 20.00 Poročila — 20.15 African Queen, komedija — 22.10 Poročila.

Ponedeljek, 20. 4.: 18.30 Poročila — 18.33 Tečaj francščine — 19.00 Šport — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Popevke, zabavna oddaja — 21.10 Športno omizje — 22.10 Čas v sliki.

Torek, 21. 4.: 19.00 Pripovedka o zmaju, poljski risani film — 19.15 Ljubi denar — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Vse moje živali — 20.55 Intervju s časom — 21.40 Čas v sliki.

Sreda, 22. 4.: 11.00 Popevke — 17.00 Za otroke — 17.30 Ali in kamela — 17.45 Za družino: Pri zdravniku rož — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Zabeleženo za vas — 20.00 Kratki film — 20.10 Kaj sem? — 21.00 Tudi to je Avstrija — 21.30 Čas v sliki.

Četrtek, 23. 4.: 12.00 Zvok iz človeške roke — 19.00 Šport — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Mimavizija — 20.00 Shakespeare, genij svoje dobe, ob 400-letnici rojstva — 21.50 Čas v sliki.

Petek, 24. 4.: 18.33 Eden kot ti in jaz — 19.00 Trg ob koncu tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Mesla včeraj, mesla danes: Kopenhagen — 20.45 „Bliskovica“ — 22.10 Čas v sliki.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m

UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in polnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 18. 4.: 6.10 Napotki za turiste — 8.05 Vedra melodije za konec tedna — 9.25 „Mladina poje“ — 9.45 Čaškoslovaške popevke — 10.15 Domače viže — 10.35 Na koncertnem odru — 12.05 Zabavna glasba — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Naši amaterji pojo — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 12.25 Slovenski pevci in ansambli zabavne glasbe — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 Navo v znanosti — 20.00 „Pred mano je poletje“ — 20.20 Dvojno življenje gospoda Mitylja — 21.00 Soboljni ples.

Nedelja, 18. 4.: 6.30 Napotki za turiste — 8.00 Mladinska igra — 8.37 Iz jugoslovanske mladinske zborovske literature — 9.05 Voščila — 10.00 Se pomnite, tvariši — 10.30 S polji po slovanskih deželah — 11.50 Hammond orgle — 12.05 Voščila — 13.30 Za naša vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Radi bi vas zabavali — 15.05 Od Ljubljane do Pariza — 16.00 Humoreska tedna — 18.20 Glasba iz znamenitih oper — 20.00 Izberite svojo popevko — 22.10 Plesna glasba.

Ponedeljek, 19. 4.: 8.05 Slovenske narodne pesmi — 8.25 Veliki zabavni orkestri — 8.55 Za mlade radoved-

neže — 10.15 Domače skladbe — 12.55 Zabavna glasba — 12.25 Slovenski pevci zabavne glasbe — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.45 S knjižnega trga — 17.05 Iz opernega albuma — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Popevke in melodije vzhodnih dežel — 20.00 Simfonični koncert orkestra RTV Ljubljana — 20.45 Glasbena panorama.

Torek, 20. 4.: 8.05 Veliki zabavni orkestri — 8.35 Domače pesmi in napravi — 9.25 Slovenski pevci zabavne glasbe — 10.15 Majhen zabavni ansambel — 10.40 Iz oper Jakova Gotovca — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Z ansambli in solisti narodno-zabavne glasbe — 13.30 Iz baletov „Gajane“ in „Trirogelnik“ — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torko na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Sovjetske popevke — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana — 18.45 Na mednarodnih križ-potjih — 20.00 Komorni zbor iz Maribora poje skladbe velikih mojstrov — 20.20 Radijska igra — 21.30 Glasbeni izlet v Bolgarijo in Grčijo.

Sreda, 22. 4.: 8.05 Jutranji divertimenta — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.25 Popevke in melodije vzhodnih dežel — 10.15 Narodne pesmi iz daljnega vzhoda — 10.45 Človek in zdravje — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Lahka glasba — 13.30 Instrumentalni ritmi in melodije — 14.35 Čaškoslovaške in poljske popevke — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana poje pesmi raznih narodov — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Melodije v počasnem ritmu — 20.10 Giuseppe Verdi Simone Boccanegra, opera.

Četrtek, 23. 4.: 6.20 Tečaj ruskega jezika — 8.05 S koncertnih in opernih odrov — 8.55 Radijska šola — 9.25 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 10.15 Godba na pihala — 12.25 Zabavni zvoki vzhodnih dežel — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 17.15 Turistična oddaja — 18.10 Preludij in burleske — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in naprevov — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Lirika skozi čas — 21.40 Orkester Slovenske filharmonije.

Petek, 24. 4.: 6.20 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Lahka glasba — 8.35 Nekaj domačih — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Obrazi iz naše glasbene preteklosti — 10.15 Iz Kazinove opere „Ekinokcij“ — 10.35 Navost na knjižni polici — 12.25 Domače pesmi in napravi — 13.30 Domači in tuji instrumentalni solisti — 14.05 Radijska šola — 14.35 Popevke iz vzhodnih dežel — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Iz življenja in dela Antoina Dvoraka — 18.10 Pesmi borbe in dela, izvajala invalidski partizanski pevski zbor — 18.25 Pripoveduje nam — 18.45 Iz naših kolektivov — 20.00 Lahka glasba — 20.15 Tedenski znanje-politični pregled — 20.30 Pesmi Modesta Musorgskega pojo ruski umetniki — 21.15 O marju in pomorščakih — 22.10 Plesna glasba.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Poločnik; uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z a. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik IXX.

Celovec, petek, 17. april 1964

Štev. 16 [1142]

Škoda, ki jo je povzročil potres v Skopju

Kakor poroča jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug, je posebna komisija, ki jo je lani imenovala jugoslovanska vlada, zaključila svoje delo in ugotovila škodo — človeške žrtve ter materialno škodo — ki jo je povzročil lanskoletni potres v Skopju. Iz poročila te komisije je razvidno, da je med katastrofo zgubilo življenje skupno 1070 ljudi, od tega 478 moških, 430 žensk in 162 otrok. Ranjenih je bilo 3300 oseb, od teh nevarno kakih 1200; od hudo poškodovanih jih je 33 umrlo v bolnišnicah. Skupna škoda na materialnih dobrinah, njihova obnovitvena vrednost in stroški, nastali kot posledica potresa, pa znašajo 347 milijard dinarjev, kar je 82,6 odstotka skupnega nacionalnega bogastva Skopja pred potresom.

Od skupne škode 347 milijard odpade 170 milijard na neposredno škodo na materialnih dobrinah, ostalih 177 milijard pa na stroške kot posledico potresa in na sredstva, potrebna za obnovo uničenih in poškodovanih materialnih dobrin. Neposredna škoda na materialnih dobrinah v skupnem znesku 170 milijard je bila povzročena večinoma stanovanjskemu skladu, na katerega odpade kakih 65 odstotkov, in osebne- mu premoženju državljanov (kakih 25 milijard), skupno torej 90 milijard ali 53 odstotkov. Ostalih 47 odstotkov ali 80 milijard škode je razdeljenih takole: na gospodarske organizacije približno 30 milijard, na komunalne sklade kakih 12 milijard, na šole in univerze približno 14,5 milijarde, na znanstvene in kulturno-prosvetne ustanove okoli 7 milijard, na zdravstvene in socialne ustanove 4,5 milijarde, ostalih 12 milijard pa na organe oblasti, uprave in druge organizacije.

Na stanovanjskem področju je komisija ugotovila, da je potres porušil kakih 15.800 stanovanj s skupno površino 629.000 kvadratnih metrov stanovanjskega prostora v približni vrednosti 29 milijard dinarjev, poškodovanih pa je bilo kakih 20.800 stanovanj s skupno površino 1.001.500 kvadratnih metrov, kar predstavlja vrednost približno 36 milijard dinarjev.

Od vsote 177 milijard, ki jih je komisija ocenila kot posledice potresa in kot sredstva, ki so potrebna za obnovo materialnih dobrin, odpade največ na zgraditev predmestnih naselij za stanovanja prebivalcev, ki jim je potres porušil stanovanja, in sicer kakih 81 milijard. Velik znesek stroškov odpade tudi na začasno nastanitev prebivalstva v šotorih (kakih 24 milijard), na evakuacijo prebivalstva ter na stroške zdravljenja ranjenih in bolnih v približnem znesku 14 milijard, na odstranjevanje ruševin pa približno 10 milijard dinarjev.

Poleg vse te škode pa je potres uničil še vrsto zgodovinskih, kulturnih in umetniških spomenikov, katerih vrednost v denarju

SS ni imela „slučajnih članov“

V zvezi z zasledovanjem in kaznovanjem zločinov, ki so jih SS-ovci zagrešili v raznih koncentracijskih taboriščih in drugih zaporih nacističnega rajha, so se nekateri že večkrat skušali izgovarjati, da so k SS prišli le »slučajno«. Podobnih izgovorov so se posluževali tudi obtoženci na sedanjem procesu v Frankfurtu, kjer pa so zgodovinarji predložili dokumente, ki podrobno ponazarjajo nacistično organizacijo in pobijajo trditve o »slučajnem« članstvu pri SS ali Gestapo.

Z zakonom o zaščiti ljudstva in države, ki je stopil v veljavo 28. februarja 1933, je bila dovoljena ustanovitev tajne nacistične policije, zaščitnih aretacij in koncentracijskih taborišč. V Gestapu in SS so bili zbrani najzvestejši pripadniki režima: oddelki na razpolago, Hitlerjeva telesna straža in mrtvaške glave, ki so imele za nalogo nadzorovanje taborišč. V te enote ni nihče mogel vstopiti »slučajno«. Izbor je bil strog in sprejeli so le tiste, ki so bili »pripravljene storiti vse« za režim. Šele po drugi polovici leta 1943 so mladi Nemci bolj množično prehajali iz mladinskih organizacij v SS in Gestapo.

sploh ni mogoče ugotoviti, ker je šlo v mnogih primerih za unikate, ki so nenadomestljivi.

Ta teden vam priporočamo:

Knjige, ki nas spominjajo dogodkov katerih nikdar ne bi smeli pozabiti

- William L. Shirer: **VZPON IN PROPAD TRETJEGA RAJHA**, zgodovina nacizma in dokument njegovih zločinov, 176 str. br. 10 šil.
- **KOROŠKA V BORBI**, spomini na osvobodilno borbo koroških Slovencev, 224 str. in 40 str. slik prilog, br. 18 šil.
- Gustav Fabjančič: **V IZGNANSTVO**, pisma slovenskih izseljencev, 192 str. ilustr. pl. 14 šil.
- Slane Terčak: **UKRADENI OTROCI**, dokumentarna razprava o nasilnem preseljevanju Slovencev v času nacizma, 272 str. ilustr. ppl. 48 šil.
- **ŠE POMNITE TOVARIŠI!** zbirka spominov slovenskih otrok na leta nacističnega nasilja, 312 str. ilustr. in večbarvne slikovne priloge, ppl. 38 šil.
- Dušan Azanjac: **BELA GROBNICA**, kronika nacističnega taborišča na Norveškem, 120 str. ilustr. br. 17 šil.
- Robert Merle: **SMRT JE MOJ POKLIC**, roman iz nacističnega taborišča, zgodba o človeku, ki mu je bil poklic le še ubijanje, 244 str. ppl. 18 šil.
- Claudio Puglisi: **ZADNJA URA**, roman iz zadnjih dni vojne na Primorskem, 180 str. ppl. 38 šil.
- Hans Werner Richter: **NE UBIJAJI** roman, ki kritično ocenjuje temno obdobje nacizma, 384 str. pl. 60 šil.
- Jean Laffitte: **PREŽIVELI**, roman iz nacističnega taborišča, 300 str. ppl. 56 šil.
- Ernst Schnabel: **PO SLEDOVIH ANE FRANK**, dokument, ki prikazuje bestialno podoba fašističnega nasilja, 132 str. in slik. priloge, kart. 25 šil.
- Andre Devigny: **NA SMRT OBSOJENI JE POBEGNIL**, roman o begu iz fašističnega zapora, 188 str. in slikovne priloge, kart. 32 šil.
- **UPOR**, zbirka črtic, ki pripovedujejo o pretekli vojni, kakor so jo doživljali slovenski pisatelji, 264 str. in slikovne priloge, kart. 20 šil.
- Djordje Radenković: **NEMČIJA, NEONACIZEM IN HITLERJEV „POLITIČNI TESTAMENT“**, 180 str. kart. 32 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse